

”Liikkeelle paneva voima” – toisen korkeakoulututkinnon suorittamisen sisäiset motivaatiotekijät itsemääräämisteorian näkökulmasta

Jenna Rautio
Hallintotieteet, johtamisen psykologia
Pro gradu -tutkielma
Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Lapin yliopisto
Syksy 2024

Lapin yliopisto

Tiedekunta: Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: ”Liikkeelle paneva voima” – toisen korkeakoulututkinnon suorittamisen sisäiset motivaatiotekijät itsemääräämisteorian näkökulmasta

Tekijä: Jenna Rautio

Koulutusohjelma/oppiaine: Hallintotieteet, johtamisen psykologia

Työn laji: Pro gradu -tutkielma X Lisensiaatintutkimus __

Sivumäärä, liitteiden lukumäärä: 59, 1

Vuosi: 2024

Tiivistelmä:

Pro gradu -tutkielmani tavoitteena on selvittää, mikä saa yksilön suorittamaan toisen korkeakoulututkinnon töiden ja muun elämän ohella. Tutkielmani tarkoitus on kuvata toisen korkeakoulututkinnon suorittavien tutkintoon hakeutumista ja sen suorittamista itsemääräämisteorian psykologisten perustarpeiden näkökulmasta. Aikaisempaa tutkimusta toisen korkeakoulututkinnon suorittamisen sisäisestä motivaatiosta löytyy suomalaisesta tutkimuskirjallisuudesta niukasti.

Keräsin empiirisen aineiston haastattelemalla 11:sta Lapin yliopiston opiskelijaa, jotka suorittavat toista korkeakoulututkintoa töiden ohella. Aineiston analyysimenetelmäksi valitsin teoriaohjaavan sisällönanalyysin, sillä se mahdollistaa teorian ja aineiston joustavan yhdistelyn, mitä voidaan pitää perusteltuna aikaisemman tutkimustiedon ollessa niukkaa. Analyysi alistetaan teorialle myöhemmässä vaiheessa, kun alakategorioita jaotellaan yläkategorioiden alaisiksi. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin valintaan vaikutti myös se, että analyysin tavoitteena on luoda mahdollisuus tuottaa itsemääräämisteoriam hyödyntäen uutta näkökulmaa toiseen korkeakoulututkintoon liittyvistä motivaatiotekijöistä.

Tutkielmani tuloksena tunnistin 31 sisäisen motivaatiotekijää. Tuloksieni mukaan autonomian, kyvykkyyden ja yhteenkuuluvuuden psykologiset perustarpeet muodostavat tutkinnon suorittamisen sisäistä motivaatiota. Sisäinen motivaatio voi muodostua eri tekijöistä ja se tuloksieni mukaan on yksilökohtaista. Sisäisen motivaatiotekijät näyttävät liikkeelle panevina voimina tai ruokkivat jo olemassa olevaa sisäistä motivaatiota. Sisäisen motivaatiotekijät voivat olla myös päällekkäisiä ja ruokkia toisiaan. Toisen korkeakoulututkinnon suorittamisen sisäinen motivaatio on summa useista sisäisistä motivaatiotekijöistä.

Avainsanat: sisäinen motivaatio, korkeakouluopiskelu, toinen korkeakoulututkinto, itsemääräämisteoriam, psykologiset perustarpeet, johtamisen psykologia

X Tutkielma ei sisällä muita kuin tekijän omia henkilötietoja.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 TEOREETTINEN TAUSTA	6
2.1 Itsemääräämisteoria	6
2.1.1 Itsemääräämisteorian taustaa	6
2.1.2 Itsemääräämisteorian näkökulma motivaatioon	9
2.1.3 Psykologiset perustarpeet itsemääräämisteorian näkökulmasta	11
2.2 Korkeakoulututkinnon suorittaminen	15
2.2.1 Korkeakouluopiskelun vaatimukset	15
2.2.2 Korkeakouluopiskelun ja töiden yhdistäminen	20
2.2.3 Opintojen suorittaminen itsemääräämisteorian näkökulmasta	21
3 TUTKIMUKSEN EMPIIRINEN TOTEUTUS	23
3.1 Laadullinen tutkimus	23
3.2 Tutkimusaineisto ja sen hankinta	24
3.3 Teoriaohjaava sisällönanalyysi	27
3.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	30
4 TULOKSET	33
4.1 Tulosten tiivistys	33
4.2 Autonomian tarve	34
4.3 Kyvykkyyden tarve	38
4.4 Yhteenkuuluvuuden tarve	43
5 POHDINTA	47
5.1 Tulosten yhteenveto	47
5.2 Tulosten tarkastelua	48
5.3 Johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheet	49
LÄHTEET	53
LIITE 1 Haastattelurunko	60

1 JOHDANTO

Opiskelijoiden odotetaan valmistuvan korkeakouluista aiempaa nopeammin. Yliopistoilta vaaditaan toimia edistääkseen nopeaa valmistumista. Suomessa korkeakoulujen rahoitus onkin osittain kiinni opiskelijoiden valmistumisesta. Niin opettajia, korkeakouluja ja opiskelijoita paineistetaan yhä kasvavissa määrin tehokkaaseen oppimisprosessiin ja valmistumiseen. (Määttä & Uusiautti 2018, 14, 104.) Kesäkuussa 2023 julkaistiin pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma, joka kantaa nimeä *Vahva ja välittävä Suomi*. Hallituksen visiossa Suomessa on turvallista elää, mahdollisuus saada ja tehdä työtä, kehittää osaamista sekä tulla toimeen palkan tai eläkkeen turvin. Edellä kuvatun hyvinvointi perustuu kestävään talouteen. Hallitusohjelmassa linjataan korkeakoulutuksen suuntaa siihen, että opiskelu korkeakoulussa nostaisi koulutustasoa eivätkä koulutukset kasautuisi. Lisäksi tavoitellaan sitä, että kouluttautuminen edistäisi henkilön asemaa työmarkkinoilla. Ohjelmassa esitetäänkin aikuiskoulutustuki lakkautettavaksi. (Valtioneuvosto 2023, 6, 89, 91, 242.)

Aikuiskoulutustuen lakkauttamisen suunnittelu ja esittäminen kirvoitti monenkirjavaa keskustelua yhteiskunnassa. Työministeri Arto Satonen kirjoittaa 31.7.2023 julkaistussa mielipidekirjoituksessaan siitä, ettei aikuiskoulutustuen lakkauttaminen estä opiskelemasta alanvaihdon vuoksi tai työpaikan menettämisestä johtuvista syistä. Tulevaisuudessa voi jäädä opiskelemaan työttömyysturvan tai opintotuen voimin. Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen nähdään työllisyyttä lisäävänä toimenpiteenä sekä julkisen talouden säästötoimenpiteenä. (Satonen 2023.) Kansanedustaja Nasima Razmyar kirjoittaa 3.8.2023 julkaistussa mielipidekirjoituksessaan aikuiskoulutustuen lakkauttamisen tekevän Suomen työvoimapulasta entistä haastavamman ja hankaloittavan alanvaihtoa sekä yksilön mahdollisuutta kehittää itseään ja edistää asemaansa työmarkkinoilla. Hänen mukaansa ilman aikuiskoulutustukea on mahdotonta jäädä opiskelemaan muun muassa taloudellisten velvoitteiden vuoksi. (Razmyar 2023.) Keskustelua aikuiskoulutustuen lakkauttamisen vaikuttavuudesta ja hyödyllisyydestä on käyty monipuolisesti. Tässä tutkielmassani en paneudu tähän enempää, sillä se ei ole tutkielmani aiheen kannalta merkityksellistä.

Pro gradu -tutkielmassani tarkastelen toisen korkeakoulututkinnon suorittamisen sisäistä motivaatiota. Haastattelen 11:sta Lapin yliopistossa opiskelevaa henkilöä, jotka suorittavat toisen tutkinnon töiden ohella. Haastateltavat ovat suorittaneet aiemman

korkeakoulututkinnon joko ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa. Empiiristä aineistoani peilaan Decin ja Ryanin kehittämään itsemääräämisteoriaan sisältyvään psykologisten perustarpeiden miniteoriaan (Ryan, Deci, Vansteenkiste & Soenens 2021, 101). Valitsin psykologiset perustarpeet tutkielmani teoreettiseen viitekehykseen, sillä useissa sisäistä motivaatiota koskevissa tutkimuksissa on korostettu psykologisten tarpeiden merkitystä sisäisen motivaation kannalta. Analyysimenetelmänä käytän teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä, sillä halusin luoda mahdollisuuden uusien tekijöiden esiin nousulle. Otankin teorian mukaan analyysiini vasta myöhemmässä vaiheessa. Tutkielmassani haluan selvittää, mikä saa suorittamaan tutkinnon töiden ja muun elämän ohella. Tutkimuskysymykseni on:

- Millä tavalla itsemääräämisteoria on yhteydessä toisen korkeakoulututkinnon suorittamismotivaatioon?

Sisäinen motivaatio määritellään tutkielmassani Decin ja Ryanin itsemääräämisteorian mukaisesti toimintana, jota yksilö toteuttaa oman mielenkiinnon, mielihyvän, nautinnon tai pelkästään itsensä vuoksi (Ryan & Deci 2020, 2). Aikaisempaa tutkimusta nimenomaan toisen korkeakoulututkinnon suorittamisen sisäisestä motivaatiosta ei juurikaan ole. Tutkimukset, jotka löysin käsittelevät ensimmäisen tutkinnon suorittamista tai alempia kouluasteita. Tällä tutkielmalla pyrin tuomaan kokemukseräistä tietoa siitä, mikä motivoi suorittamaan toisen korkeakoulututkinnon töiden ohella. Tutkielman aihe valikoitui aikuiskoulutustuen lakkauttamisen ajankohtaisuuden sekä oman henkilökohtaisen motivaation vuoksi. Olen päässyt seuraamaan kurssikavereiden ja läheisen ystävän myötä, millaista korkeakoulututkinnon suorittamisen, työn, perhe-elämän, sosiaalisen elämän, harrastusten ja vapaa-ajan yhdistäminen on. Suhteellisen läheltä ystävän kautta seuranneena halusin tutkia, miksi valmiiksi kiireiseen arkeen halutaan ottaa lisää tekijöitä. Olen erityisesti kiinnostunut, mikä saa suorittamaan toisen tutkinnon.

Aihe on yhteiskunnallisesti ajankohtainen aikuiskoulutustuen lakkauttamisen ja sen mahdollisesti korvaavien tukimallien suunnittelemisen myötä. Aloittaessani tutkielmaani hallituksen esitys aikuiskoulutustuen lakkauttamisesta oli lausuntokierroksella. Tutkielman teon loppuvaiheessa astui voimaan laki aikuiskoulutusetuuksista annetun lain kumoamisesta, mikä lakkautti 1.8.2024 alkaen aikuiskoulutustuen (Valtioneuvosto 2024). Tutkielmani teko pääosin painottui kevääseen 2024, joten tässä tutkielmassa aikuiskoulutustuen poistumisen voimaan astuminen ja sen näkyminen yhteiskunnassa on rajautunut pois.

2 TEOREETTINEN TAUSTA

2.1 Itsemääräämisteoria

2.1.1 Itsemääräämisteorian taustaa

Tutkin sisäistä motivaatiota toisen korkeakoulututkinnon suorittamiseen töiden ohella itsemääräämisteorian (self-determination theory, SDT) valossa. Käytän itsemääräämisteorian suomennosta selvyuden ja johdonmukaisuuden vuoksi kuten Määttä ja kumppanit suosittelvat (Määttä ym. 2023, 308). Englanninkielinen käsite on suomennettu myös itseohjautuvuusteoriaksi kuten Frank Martela ja Karoliina Jarenko ovat tehneet (Martela & Jarenko, 2014, 12). Teorian ovat kehittäneet Edward L. Deci ja Richard M. Ryan. Se onkin yksi tutkituimmista motivaatioteorioista. Sitä on tutkittu aktiivisesti jo yli neljän vuosikymmenen ajan. Se sai alkunsa 1970-luvulla sisäisen motivaation tutkimuksilla. (Ryan ym. 2022, 813–814.) Itsemääräämisteoriam hyödynnetään keskeisesti myös muissa organisaatioteorioissa, kuten self-leadership tutkimusperinteessä. Siinä sisäinen motivaatio nähdään olevan itseensä vaikuttamisen keskiössä. (Manz 1986, 591.)

Käytän tutkielmassani Määtän ja kumppaneiden määrittelemiä suomennoksia itsemääräämisteorian käsitteille. Sääteilytyylieni lisäksi kuuden miniteorian sekä perustarpeiden suomennokset ovat Määtän ja kumppaneiden käyttämiä. Psykologisista perustarpeista he käyttävät suomennoksina autonomian tarve (need for autonomy), kykenevyyden tarve (need for competence) ja yhteenkuuluvuuden tarve (need for relatedness) käsitteitä. En käytä tutkielmassani kykenevyyden tarpeen käsitettä, sillä Määtän ja kumppaneiden mukaan kykenevyyden tarve käsitettä on heidän artikkelin lisäksi on käyttänyt Tunkkari vuonna 2022. Käytän kykenevyyden tarpeesta kyvykkyyden tarve käsitettä, sillä se on yleisemmin käytetty. Se on mielestäni helpommin ymmärrettävissä sisällöltään kuin kykenevyyden tarve. Määtän ja kumppaneiden käsitteiden käyttö on mielestäni perusteltua, sillä käsitteitä on ollut kokoomassa ja määrittelemässä kymmenen eri aloja edustavaa itsemääräämisteorian asiantuntijaa. Kaikki heistä ovat sekä tutkineet että opettaneet itsemääräämisteorian aihealuetta yliopistossa. Suomennosten tekoon tehtiin töitä neljän vuoden ajan. Pidän edellä mainituista syistä suomennosten käyttöä perusteltuna. (Määttä ym. 2023, 306, 308–309.)

Itsemääräämisteorian ajatellaan olevan organisminen teoria, jonka keskiössä on motivaatio, hyvinvointi sekä henkinen kasvu ja kehitys. Hyvinvointi, motivaatio ja yksilön kehitys ja

kasvu edellyttävät tukea ympäristöltä. Itsemääräämisteoria on muodostunut empiirisen tutkimuksen myötä. Alkunsa se sai Decin tutkimuksista, jossa hän huomasi ulkoisen palkkion vähentävän yksilön toiminnan sisäistä motivaatiota. Decin tulokset olivat 1970-luvulla merkittäviä, sillä se haastoi vallalla olevaa behavioristista näkemystä ihmisestä pääosin ulkoapäin ohjattavana objektina. (Martela 2020, 369.) Näkökulman muutos yksilöstä objektina siihen, että yksilö on aktiivinen ja kyvykäs itsesäätelemään toimintaansa, kutsutaan empiirisen motivaatiotutkimuksen Kopernikaaniseksi käännteeksi. (Ryan, Deci, Vansteenkiste & Soenens 2021, 97–98.)

Itsemääräämisteoria on nykyään suosittu motivaatioteoria ja siitä kertoo sen asema yleisenä viitekehyksenä sisäisen motivaation tutkimuksissa (Di Domenico & Ryan 2017, 1). Teorian suosiota selittää osittain se, että teoriaa koskevaa tutkimusta on tehty useilla eri menetelmillä (Ryan, Deci, Vansteenkiste & Soenens 2021, 97-98). Näin ei kuitenkaan aina ole ollut. Ennen Martin Seligmanin vuonna 1998 liikkeellepanevaa positiivisen psykologian vallankumousta itsemääräämisteorialla ei ollut takanaan suuren yleisön tunnustusta, sillä sen näkemystä ihmisen aktiivisesta ja itseohjautuvasta olemuksesta ei ollut helppo omaksua. (Martela & Jarenko 2014, 12, 20.) Positiivinen psykologia keskittyy tekijöihin, jotka edistävän hyvinvointia, kukoistusta ja onnellisuutta. Positiivinen psykologia tunnustaa ihmisen vahvuudet ja vahvuusajattelu on osa sitä. Se syntyi vastareaktiona, kun toisen maailmansodan jälkeen psykologian tutkimuksessa korostui ihmiselämän haasteet. Niihin pyrittiin löytämään ratkaisuja kuten sairauksiin. Positiivisen psykologian avulla haluttiin nostaa esiin myönteiset asiat ja niiden kehittäminen. (Ojanen 2022.) En käsittele positiivista psykologiaa tutkielmassani enempää, sillä se ei ole tutkielman kannalta keskeistä. Sivuan positiivista psykologiaa, sillä sen nousulla on ollut merkittävä vaikutus itsemääräämisteorian suosion nousulle. Positiivisen psykologian vallankumouksen alkamisen lisäksi itsemääräämisteorian tunnustuksen kasvuun vaikutti sen empiirinen näyttö. Vain harvat teoriat pystyivät empiirisesti osoittamaan hyvinvointia ja toimintakykyä edistävien tekijöiden olemassaolon. (Martela & Jarenko 2014, 12.)

Itsemääräämisteorian sovellettavuus on laaja-alaista. Sitä on sovellettu niin vanhemmuuden, urheilun, organisaatioiden, oppimisen, terveyden kuin teknologian aloille (Ryan ym. 2022, 813.) Itsemääräämisteoria rakentuu oletukseen ihmisluonteen luonnollisesta eli sisäisestä aktiivisuudesta. Decin ja Ryanin mukaan yksilö on luonnostaan aktiivinen ja kehitystä tavoitteleva toimija. (Deci & Ryan 2000, 229.) Teorian taustalla vaikuttaakin humanistinen

ihmiskäsitys (Määttä ym. 2023, 305). Yksilön ajatellaan luonnostaan toteuttavan itsesäätelyä (self-regulation) ja olevan itsestään motivoitunut (self-motivation) (Martela 2020, 269). Toisin sanoen yksilöä ei tarvitse pakottaa tai houkuttaa mielenkiintoiseen toimintaan. Esimerkki luonnollisesta aktiivisuudesta ja itseohjautuvuudesta on se, että ihminen sitoutuu hänelle mielenkiintoiseen toimintaan eli sisäisesti motivoituu. Yksilö nähdään luonnostaan myös sosiaalisena, sillä hänen oletetaan hakeutuvan ja sopeutuvan sosiaalisiin ryhmiin ja rakenteisiin. (Deci & Ryan 2000, 229–230, 233.)

Itsesäätely on Ryanin ja Decin mukaan läheinen käsite autonomian kanssa, sillä autonomia on oman toiminnan säätelyä eli itsesäätelyä (Ryan & Deci 2017, 97). Itsesäätely kattaa tavoitteen asettamisen ja sen tavoittelun prosessit. Kaikki toiminta, jolla yksilö säätelee tilaansa, ajatellaan olevan itsesäätelyä. Itsesäätelyllä yksilö päättää miten ja miksi toimii. Toisin sanoen itsesäätelyä on kaikki toiminta, jonka avulla yksilö itse määrittää toimintansa suunnan. Siihen kuuluu myös itsehillintä (self-control). (Werner & Milyavskaya 2019, 2.) Palaan autonomiaan tuonnempana, sillä se on yksi psykologisista perustarpeista ja osa muodostamaani viitekehystä.

Itsemääräämisteorian ajatellaan koostuvan kuudesta miniteoriasta: 1) kognitiivisen arvioinnin teoria (cognitive evaluation theory, CET), 2) organismisen integraation teoria (organismic integration theory, OIT), 3) kausaalisuusorientaatioteoria (causality orientations theory, COT), 4) psykologisten perustarpeiden teoria (basic psychological need theory, BPNT), 5) tavoitesisältöteoria (goal content theory, GCT) ja 6) suhdemotivaatioteoria (relationships motivation theory, RMT). (Ryan, Deci, Vansteenkiste & Soenens 2021, 99, 101–102, 104–105.) Miniteoriat ovat edellä mainittu vanhimmasta uusimpaan (Ryan & Deci 2017, 20–21).

Kognitiivisen arvioinnin teoria käsittelee sosiaalisen ympäristön tapahtumien merkitystä sisäiselle motivaatiolle. Organismisen integraation teoria puolestaan kuvaa ulkoisen motivaation eri muotoja sekä motivaation sisäistymisen astetta ja integraatiota. Kolmas miniteoria eli kausaalisuusorientaatioteoria keskittyy yksilöllisiin eroihin motivaatiossa, joita selitetään kolmella orientaatiolla eli yksilölle tunnusomaisilla tavoilla havainnoida ja jäsentää motivaation kannalta merkityksellisiä tietoja ja havaintoja. Psykologisten perustarpeiden teoriassa tarkastellaan kolmen psykologisen perustarpeen (autonomia, kyvykkyys ja yhteenkuuluminen) täyttymisen vaikutusta muun muassa hyvinvointiin, optimaaliseen toimintaan ja ulkoisen motivaation sisäistymiseen. Tavoitesisältöteoriassa kuvataan ulkoisten ja sisäisten

elämäntavoitteiden eroja ja niiden vaikutusta hyvinvointiin. Uusin miniteoria on suhdemotivaatioteoria, joka tarkastelee läheisiä ihmissuhteita sekä myönteisten sosiaalisten suhteiden merkitystä autonomialle ja sisäiselle motivaatiolle. (Ryan & Deci 2017, 21, 123, 179, 216–217, 243, 272, 293.)

Tutkielmani viitekehys koostuu itsemääräämisteoriaan kuuluvasta neljännessä miniteoriasta eli psykologisten perustarpeiden teoriasta. Rajaan muut miniteoriat pois, jotta tutkielmani ja teoriaosuus olisi hallittavissa. Tutkielmastani jää siis pois motivaation säätelytyylit, joten motivaation sisäistyminen ei myöskään ole osa tutkielmaani. Sisäisen motivaation vaikutus yksilön hyvinvoinnille ja toiminnan tehokkuudelle rajautuu pois. En tarkastele myöskään ympäristön vaikutusta sisäisen motivaation muodostumiselle. Tutkielmassani tarkastellaan itsemääräämisteorian näkökulmasta sisäistä motivaatiota psykologisten perustarpeiden tyydyttymisen ja täyttymisen näkökulmasta. Toisin sanoen tarkastelen, miten psykologiset perustarpeet näkyvät toisen korkeakoulututkinnon suorittamisen sisäisessä motivaatiossa.

2.1.2 Itsemääräämisteorian näkökulma motivaatioon

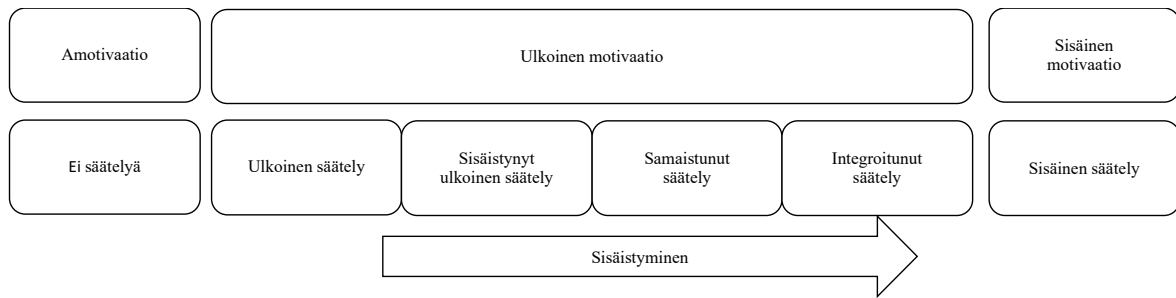
Alun perin motivaatio käsitteenä kuvaa sitä, mikä saa ihmisen toimimaan ja aktiiviseksi. Motivaatioteoriat keskittyvät puolestaan siihen, mistä toiminnan energia ja suunta muodostuu. Käsitteet motivaatiosta ja sen luonteesta ovat vaihdelleet eri aikoina. (Ryan & Deci 2017, 13.) Motivaatio on keskeinen kohde psykologian alalla, sillä sen nähdään olevan biologisen, kognitiivisen ja sosiaalisen säätelyn ytimessä. Motivaation rooli arkielämässä nähdään tärkeänä, sillä se saa ihmisen tarttumaan toimeen. Se sisältää kaikki aikomuksen ja toiminnan aspektit, kuten toiminnan suunnan ja energian. Yksilöiden toiminnan taustalla nähdään vaikuttavan erilaisia motiiveja eli syitä toimia. Toiminnan motiivi voi olla esimerkiksi henkilökohtainen mielenkiinto tai pelko toimimattomuudesta. Decin ja Ryanin kehittämän itsemääräämisteorian mukaan motivaatio voidaan jakaa sisäiseen motivaatioon (intrinsic motivation) ja ulkoiseen motivaatioon (extrinsic motivation). (Ryan & Deci 2000, 69.)

Motivaatio on siis jokin näkymätön voima ihmisen sisällä, joka saa yksilön toimimaan. Ymmärrän näkemyksen siten, että motivaatio on ihmisen toimeenpaneva voima ikään kuin toiminnan tuotantokone. Tuotantokoneen polttoaineeksi käy sisäiset motiivit eli henkilökohtaiset motiivit tai ulkoiset motiivit eli ei yksilöstä itsestä lähtöisin olevat motiivit. Sisäisen

motivaation omaava opiskelija osallistuu työhyvinvoinnin tenttiin, koska hän on aidosti kiinnostunut työhyvinvoinnista. Pelkistetysti ajateltuna ulkoisen motivaation omaava opiskelija puolestaan lukee työhyvinvoinnin tenttiin, jotta hän saisi kurssimerkinnän. Motiivien esiintyminen ei kuitenkaan todellisuudessa näyttäyty näin suoraviivaisena.

Decin ja Ryanin mukaan itsemääräämisteoriassa sisäinen motivaatio nähdään toimintana, jota yksilö tekee itsensä tai oman mielenkiinnon, nautinnon ja mielihyvän vuoksi. Sisäinen motivaatio ilmenee esimerkiksi lapsen leikissä ja uteliaisuuden ajamassa toiminnassa, sillä se ei ole yhteydessä ulkoisiin kannustimiin, pelotteisiin tai pakotteisiin. Sisäisen motivaation nähdäänkin olevan vastuussa yksilön oppimisesta koko hänen elämänkaaren ajan. (Ryan & Deci 2020, 2.) Mielihyvän ja mielenkiinnon lisäksi sisäinen motivaatio tulee ilmi yksilön arvomaailman ohjaamassa toiminnassa (Vasalampi 2017, 55). Itsemääräämisteorian mukaan sisäinen motivaatio on riippuvainen psykologisten perustarpeiden täyttymisestä (Di Domenico & Ryan 2017, 2).

Usein motivaatio jaotellaan kahteen vastakkaiseen motivaation muotoon sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon. Ulkoinen motivaatio on toimintaa, jonka laittaa liikkeelle jokin muu kuin yksilön sisäinen kiinnostus. Itsemääräämisteorian mukaan ulkoinen ja sisäinen motivaatio eivät ole täysin toistensa vastakohtat eikä niitä voida täysin erottaa toisistaan. Yksilön motivaatiossa voi olla päällekkäisiä tai moninkertaisia motiiveja. Ryanin ja Decin mukaan ulkoinen motivaatio pitää sisällään neljä toisistaan eroavaa motivaation säätelytyyliä. Niiden erot koskevat motivaation sisäistymisen ja autonomian astetta. Itsemääräämisteorian valossa ulkoisen motivaation säätelytyylejä on neljä: 1) ulkoinen säätely (external regulation), 2) sisäistynyt ulkoinen säätely (introjection), 3) samaistunut säätely (identification) ja 4) integroitunut säätely (integration). Itsemääräämisteoria tunnistaa yksilön motivaation mahdollisen moninkertaistumisen. Yksilön toiminnassa voi samanaikaisesti vaikuttaa niin eri säätelytyylit kuin motivaatiot. Esimerkiksi ihminen voi samanaikaisesti toimia sisäisen motivaation kuin integroituneen säätelyn vaikuttamana. (Ryan & Deci 2020, 2–3.) Lisäksi teoria tunnistaa amotivaation (amotivation), jolloin yksilö ei koe motivaatiota eikä tarkoituksellisuutta, vaan on passiivinen (Ryan & Deci 2017, 16). Tämä jaottelu ja motivaation ajattelu janamaisesti muodostaa yhden itsemääräämisteorian miniteorioista eli organismisen integraation teorian (organismic integration theory, OIT). (Ryan & Deci 2000, 72.)

Kuvio 1 Motivaation säätelytyylit organismisen integraation teoriassa (mukaillen Ryan & Deci 2020, 2; Määttä ym. 2023, 309).

Kuviossa 1 näkyy itsemääräämisteorian jako sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon. Ulkoisen motivaation kontrolloiduin muoto on ulkoinen säätely, jossa toiminnan motivaatio tulee täysin ulkoapäin. Yksilö ei koe toimintaansa autonomisena eikä itsesäätelmänä, vaan motivaation vaikutteena on esimerkiksi rangaistuksen pelko tai odotus palkkiosta. Toinen kontrolloidun motivaation muoto on sisäistynyt ulkoinen säätely. Siinä toiminnan motivaatio ilmenee ulkoapäin säädeltynä. Yksilön toimintaa kuitenkin ohjaa myös toive tulla hyväksytyksi, itsearvostuksen säilyttäminen tai kielteisten tunteiden välttely. Ulkoisen motivaation muodoista samaistunut säätely on osittain yksilön sisäisesti säätelää toimintaa. Yksilö osittain omaksuu toiminnan sekä ympäristön arvot ja normit. Toimintaan motivoi edelleen toive saada hyötyä tai muiden hyväksyntää. Ulkoisen motivaation muodoista samaistunut säätely ja integroitunut säätely edustavat autonomista motivaatiota. Integroitunut säätely on ulkoisen motivaation muodoista lähimpänä sisäistä motivaatiota. Yksilö on omaksunut täysin toiminnan tai sen tavoitteen, joten säätely on sisäistä. Yksilö siis kokee toiminnan olevan hänelle itselleen tärkeää ja merkityksellistä. (Vasalampi 2017, 56–58.)

2.1.3 Psykologiset perustarpeet itsemääräämisteorian näkökulmasta

Psykologisten perustarpeiden rooli sisäisessä motivaatiossa on merkittävä, joten seuraavaksi esittelen kuudesta miniteoriasta psykologisten perustarpeiden teorian. Jatkossa viitatessani perustarpeisiin tarkoitan itsemääräämisteoriaan kuuluvia psykologisia perustarpeita. Miniteorioista neljäs eli psykologisten perustarpeiden teoria toimii käännepisteenä, sillä se laajensi itsemääräämisteoriaa yhä enemmän kohti laajempaa hyvinvoinnin teoriaa (Ryan ym. 2022, 815).

Kolmesta perustarpeesta koostuva psykologisten perustarpeiden teoria on itsemääräämisteorian ydintä (Ryan & Deci 2017, 80; Vansteenkiste, Ryan & Soenens 2020,1). Psykologisten

perustarpeiden oletetaan olevan universaaleja ja tämä on pystytty näyttämään toteen eri maissa ja kulttuureissa tehdyissä tutkimuksissa (Vansteenkiste, Ryan & Soenens 2020, 17–18). Itsemääräämisteorian mukaan perustarpeita ovat 1) autonomia (autonomy), 2) kyvykkyys (competence) ja 3) yhteenkuuluvuus (relatedness). Perustarpeet ovat yksilön kehityksen, eheyden ja hyvinvoinnin kannalta välttämättömiä psykologisia ravinneaineita. (Deci & Ryan 2000, 228–229.)

Perustarpeiden tyydyttyminen on yhteydessä motivaatioon ja hyvinvointiin (Ryan & Deci 2017, 11). Tutkimukset ovat osoittaneet perustarpeiden tyydyttymisen olevan yhteydessä niin jokapäiväiseen kuin pitkäaikaiseen hyvinvointiin (Harjunmaa 2022, 40). 27:ää Euroopan maata koskevassa tutkimuksessa tutkittiin psykologisten perustarpeiden tyydyttymisen sekä hyvinvoinnin yhteyttä, joka tutkimuksessa todetaan olevan erittäin vahva. Tarpeiden tyydyttyminen siis edistää hyvinvointia. Perustarpeiden täytyminen näyttäytyy yksilön elämässä masentumisen oireiden puutteena, onnellisuutena, tyytyväisyytenä elämään sekä elämän tarkoituksellisuuden kokemuksena. (Martela ym., 2023, 501, 510.)

Tarve autonomiaan on läheinen käsite itsesäätelyn kanssa. Voidaan jopa sanoa, että itsemääräämisteoriassa autonomia on tarvetta itsesäädellä omaa toimintaa. Autonominen toiminta on yksilön omien arvojen ja mielenkiinnon mukaista toimintaa. Se ilmentää yksilön puhtaita arvoja ja mielenkiinnonkohteita. Tällä tarkoitetaan sitä, että ne ovat yksilöstä itsestään lähtöisiä eli omaehtoisia. Lisäksi siihen liittyy kokemus minän vapaasta tahdosta eli mahdollisuudesta itseohjata ja määrittää omaa toimintaansa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että yksilö olisi täysin itsenäinen tai riippumaton muista. (Ryan & Deci 2017, 10–11, 55, 79, 86.) Autonomian tarpeen täyttymistä ehkäisee ulkoinen kontrollointi eli rangaistukset ja palkinnot, kun puolestaan sitä tukee arvon ja mielenkiinnon kokemukset (Ryan & Deci 2020, 1).

Autonomia on keskeinen psykologinen perustarve, sillä käyttäytymistä säätelemällä täytetään kyvykkyuden ja yhteenkuuluvuuden perustarpeita. Autonomian tarpeen tyydyttyminen edesauttaa myös yhteenkuuluvuuden ja kyvykkyuden tarpeiden tyydyttymistä. Toisin sanoen sosiaalinen ympäristö, joka edistää autonomian tarpeen täyttymistä edistää myös muiden perustarpeiden täyttymistä. Vaikka autonomian tarpeen täytyminen edistää muiden perustarpeiden täyttymistä, se ei kuitenkaan nosta autonomian tarvetta muiden tarpeiden yläpuolelle. Itsemääräämisteoriassa kaikki psykologiset perustarpeet ovatkin yhtä merkittäviä hyvinvoinnin kannalta. (Ryan & Deci 2017, 97, 246–247.)

Kyvykkyyden ja pystyvyyden tarve määritellään tarpeeksi kokea tehokasta vuorovaikutusta sosiaalisessa ympäristössä. Yksilöillä on tarve kokea toimintansa optimaalisesti tehokkaana itselle merkityksellisissä konteksteissa eli yksilöllä on tarve kokea kyvykkyyden ja pätevyyden tunnetta. Lisäksi yksilöllä on tarve kokea taitavuutta ja pätevyyttä. Pystyvyyden tunteen kokeminen edellyttää, että yksilö kokee omistajuutta toiminnastaan ja sen onnistumisesta. (Ryan & Deci 2017, 11, 86, 95.) Kyvykkyyden tarpeen tyydyttyminen edellyttää tiettyä toiminnan haastavuutta, sillä liian helpoksi koetut toiminnot voivat pitkästytää ja puuduttaa. Sisäinen motivaatio siis hyötyy haastetason ja yksilön taitotason kohdannosta. (Martela & Jarenko 2014, 29–30.) Oikean haastetason lisäksi kyvykkyyden tarpeen tyydyttymistä edistää sosiaalinen ympäristö, joka tarjoaa mahdollisuuksia kehittyä ja antaa positiivista palautetta (Ryan & Deci 2020, 1).

Yhteenkuuluvuuden tarve määritellään tarpeeksi kokea jäsenyyttä sosiaalisiin ryhmiin. Yksilö kokee tarvetta olla tunnustettu ja arvostettu jäsen yhteisössä. Siihen liittyykin merkityksellisyyden kokemus muiden ihmisten silmissä. Lisäksi yhteenkuuluvuuden tarpeeseen liittyy kokemus huolehdituksi tulemisesta. Se edellyttää vastavuoroista välittämistä, sillä sen osoittaminen ja saaminen luo tunnetta yhteenkuuluvuudesta ja sosiaalisesta yhteydestä. (Ryan & Deci 2017, 11, 86, 96.) Yhteenkuuluvuuden tarpeesta voidaan käyttää myös läheisyyden tarve käsitettä (Martela 2015, 66). Sosiaaliseen yhteyteen ja yhteenkuuluvuuteen liittyy myös vaatimus turvallisuudesta (Harjunmaa 2022, 41). Yhteenkuuluvuuden tarpeen täyttämistä tukee kunnioituksen ja välittämisen osoitukset (Ryan & Deci 2020, 1). Yhteenkuuluvuuden kokemusta voidaan kehittää tunne- ja vuorovaikutusoppimisen avulla. Sitä edistää kyky tunnesäätelyyn, myönteiset minäviestit, empatia sekä yksilön ja ryhmän vuorovaikutustaidot (Lintunen 2017, 179, 182–186).

Psykologisten perustarpeiden täytyminen on motivaation ja hyvinvoinnin lisäksi edellytys yksilön kasvulle ja kehitykselle. Hyvinvointi ja kehitys edellyttävät kaikkien kolmen psykologisten perustarpeiden täyttymistä. Ihmisen käyttäytymisen varjopuoli (the dark sides of human behavior) tulee esiin, kun kaikki perustarpeet eivät täyty. Tarpeiden tyydyttymättömyys voi tulla esiin puolustautumisena, väkivaltaisuuksina ja aggressiivisuutena tai jopa psykopaattisuutena. (Deci & Ryan 2012, 87, 101–102.) Voidaan puhua tarpeiden turhautumisesta, kun psykologisten perustarpeiden tyydyttyminen estyy ympäristössä (Määttä ym. 2023, 310). Tarpeiden tyydyttymättömyys voi tulla esiin sisäisen motivaation vähentymisenä tai puutteena. Lisäksi se voi ilmetä ulkoisen motivaation lisääntymisenä tai motivaation

puuttumisena. Ihmisen kasvu ja henkinen kehitys toimivat vuorovaikutuksessa sosiaalisen ympäristön kanssa, mikä voi edistää tai ehkäistä kasvua ja kehitystä, mikä puolestaan vaikuttaa motivaatioon. Sosiaalisen ympäristön tukiessa psykologisia perustarpeita edistää se samalla sisäistä motivaatiota, hyvinvointia ja itseohjautuvuutta. (Vasalampi 2017, 54, 59.) Toisin sanoen hyvinvointi, optimaalinen toiminta, sisäinen motivaatio ja henkinen kasvu edellyttävät psykologisia perustarpeita tukevaa ja edistävää sosiaalista ympäristöä. Jos sosiaalinen ympäristö ei tarjoa mahdollisuuksia perustarpeiden täyttämiseen, niin ihmisen sisäinen motivaatio, hyvinvointi ja toiminta ikään kuin kärsii kielteisistä seurauksista.

Muitakin tarpeita on ehdotettu psykologisten perustarpeiden listaan kuten hyväntekemisen tarve ja turvallisuuden tarve. Edellä mainituista tarpeista ei ole kuitenkaan tarpeeksi tutkimusta. Ei voida täysin sulkea pois mahdollisuutta, että psykologisten perustarpeiden lista muuttuu tulevaisuudessa. (Martela & Sheldon 2019, 468.) Rasskazova, Ivanova ja Sheldon (2016) tutkimuksessaan ehdottavat turvallisuuden tarvetta sekä rahan tarvetta psykologiseksi perustarpeeksi. Heidän mukaansa Sheldonin ja kumppaneiden (2001) tutkimuksessa näitä ei tunnustettu perustarpeiksi. Rasskazovan ja kumppaneiden mukaan itsemääräämisteoriat tuskin koskaan tulee hyväksymään rahaa psykologisenä perustarpeena, koska teoria näkee sen ulkoisena motivaattorina, joka heikentää sisäistä motivaatiota ja täten hyvinvointia. (Rasskazova, Ivanova & Sheldon 2016, 551.) Itsemääräämisteorioissa psykologisen perustarpeen tulee täyttää kuusi kriteeriä, joita ei vielä yksikään ehdotetuista tarpeista ole täyttänyt (Ryan & Deci 2017, 251–252).

Kuten aiemmin on jo tullut esiin, sisäinen motivaatio on riippuvainen psykologisten perustarpeiden täytymisestä. Etenkin autonomian ja kyvykkyyden tarve nostetaan esiin sisäisen motivaation kannalta, sillä nämä tarpeet liittyvät yksilön uteliaisuuteen, haasteisiin tarttumiseen ja mielenkiintoon. (Di Domenico & Ryan 2017, 2–3.) Kognitiivisen arvioinnin teoria keskittyy etenkin edellä mainittuihin tarpeisiin sisäisen motivaation kannalta sekä ympäristötekijöihin, jotka edistävät tai ehkäisevät tarpeiden tyydyttymisen kautta sisäistä motivaatiota. Sisäistä motivaatiota lisää esimerkiksi palaute, joka edistää kyvykkyyden ja osaamisen kokemusta. Tämä kuitenkin edellyttää, että yksilö kokee toimintansa olevan autonomista eli hänen itsensä määrittämää. Toiminnan autonomian kokemusta puolestaan edistää sosiaalinen ympäristö, jossa on mahdollisuuksia valita ja itseohjautua. Yhteenkuuluvuuden tarve on myös merkityksellinen sisäiselle motivaatiolle, sillä sen kukoistaminen edellyttää turvallisuuden tunnetta ja yhteenkuuluvuutta. (Ryan & Deci 2000, 70–71.) Lapsia tutkittaessa on

huomattu, että lapsen uteliasuus tulee esiin, kun lapsi kokee esimerkiksi huoltajasta heijastuvaa turvallisuuden tunnetta. Sisäistä motivaatiota voi esiintyä myös toiminnassa, jossa ei ole muita ihmisiä läsnä. Näissäkin tilanteissa sisäinen motivaatio itsemääräämisteorian valossa heijastuu aikaisempiin kokemuksiin turvallisuudesta ja sosiaalisesta oppimisesta. Yhteenkuuluvuuden tarpeen merkityksellisyyttä sisäisessä motivaatiossa puoltaa teorian ajatus siitä, että yksilö on omaksunut kiinnostuksen kohteensa yhteenkuuluvuutta sisältävissä konteksteissa. (Ryan & Deci 2017, 119–120.)

Walker, Yan ja Kono ovat monikulttuurisessa tutkimuksessaan todistaneet itsemääräämisteorian ajatusta siitä, että sisäinen motivaatio on riippuvainen autonomian, kyvykkyyden ja yhteenkuuluvuuden tarpeiden täyttymisestä (Walker, Yan & Kono 2020, 504–505). Itsemääräämisteoriaan on kohdistettu kritiikkiä psykologisten perustarpeiden universaaliudesta. Teorian tausta länsimaisessa yksilökulttuurissa on herättänyt kritiikkiä autonomian tarpeen sopivuudesta kollektiiviseen itämaiseen kulttuuriin (Nalipay, King & Cai 2020, 67–68). Kiinalaisia opiskelijoita tutkiessaan Liu ja Flick (2019) huomasivat, että autonomian tarpeen täytyminen ei ole yhteydessä opiskelijoiden menestykseen Kiinassa (Liu & Flick 2019, 414). Nalipay ja kumppanit (2020) tutkimuksessaan kuitenkin tuovat esiin, että eri kulttuureista tulevilla opiskelijoilla perustarpeiden täytyminen korreloi myönteisesti akateemisen menestyksen kanssa (Nalipay, King & Cai 2020, 67–68, 70). Määttä ja kumppanit artikkelissaan tuovat esiin sen, että useissa kulttuurien välisissä tutkimuksissa universaalius näyttyy toteen (Määttä ym. 2023, 312). Chirkovin ja kumppaneiden (2003) mukaan autonomian tarve ei ole sidottu yksilökeskeiseen kulttuuriin. Autonomialla on myös muun muassa kollektiivisissa kulttuureissa yhteys yksilön hyvinvointiin. Heidän mukaansa autonomian tarve onkin universaali ja kulttuurista riippumaton. (Chirkov ym. 2003, 105–106, 108.)

2.2 Korkeakoulututkinnon suorittaminen

2.2.1 Korkeakouluopiskelun vaatimukset

Korkeakoulussa opiskeluun liittyy paljon paineita ja vaatimuksia, joita käsittelen seuraavaksi. Käyn läpi, millaista korkeakouluopiskelu on ja millaisia vaatimuksia opiskeluun liittyy. Aloitan kuitenkin määrittelemällä toista korkeakoulututkintoa suorittavan opiskelijan käsitteen. Toista korkeakoulututkintoa suorittavat tietävät ainakin jossain määrin hakeutuaan opiskelemaan, mikä heitä odottaa ja mitä valmistuminen vaatii, joten tutkielmani kannalta on olennaista käsitellä korkeakoulussa opiskelua.

Opetus- ja kulttuuriministeriö Eurostudent VIII (2023) tutkimuksessaan määrittelee toista korkeakoulututkintoa suorittavat opiskelijat kahden tekijän kautta. Opiskelijat, joilla on tutkintorekisterissä suoritettu ylempi korkeakoulututkinto tai sitä vastaava tutkinto. Toista tutkintoa suorittavia ovat myös eri alan tai korkeakoulusektorin alemman korkeakoulututkinnon suorittaneet opiskelijat. Yliopistossa ylempää korkeakoulututkintoa suorittava opiskelija on toista korkeakoulututkintoa suorittava opiskelija myös silloin, kun hänellä on eri alan AMK-tutkinto. Tutkimuksen mukaan vuonna 2022 yliopisto-opiskelijoista 13 prosenttia suorittaa toista korkeakoulututkintoa. Ammattikorkeakoulussa opiskelevista kahdeksan prosenttia suorittaa toista korkeakoulututkintoa. Huomattava osa toista korkeakoulututkintoa suorittavista opiskelijoista on kasvatus- ja yhteiskuntatieteellisillä aloilla. (Saari, Koivuranta & Nevalainen 2023, 16–19.)

Toista korkeakoulututkintoa opiskelevat ovat erilaisissa elämäntilanteissa. Opiskelijoista 20,9 prosenttia on perheellisiä. Moni heistä on tutkintojen suorittamisen välissä ollut suhteellisen pitkään työelämässä. Useat toista tutkintoa suorittavat käyvät töissä ja opiskelevat samaan aikaan. Kelan myöntämät opintotukikaudet on usein käytetty ensimmäistä tutkintoa tehdessä. He hyödyntävät vähiten opintotukea. (Saari, Koivuranta & Nevalainen 2023, 20, 50–51.) Yliopistojen käytännöt ovat rakennettu kokoaikaisia opiskelijoita ajatellen, mikä asettaa omat haasteet muille opiskelijaryhmille kuten työskenteleville tai osaisille opiskelijoille (Remenick & Bergman 2021, 35).

Toisen tutkinnon suorittamishalukkuuteen tai motivaatioon Valtioneuvoston (2021) tutkimuksen mukaan vaikuttaa etenkin halu kehittää itseään ja ymmärtää ympäröivää maailmaa paremmin. Toiseksi suurin motiivi toista tutkintoa opiskelevien kesken on saada arvostusta ja taloudellista hyötyä. (Saari, Inkinen & Jokila 2021, 11,18.) Opiskelemaan hakaudutaan myös oman pätevyyden kehittämiseksi työelämää ajatellen. Tämä näkyy etenkin räätälöityihin tutkinto-ohjelmiin hakeutuvissa. Lisäksi korkeakouluun hakeudutaan mielenkiinnon vuoksi. Toisen tutkinnon suorittaminen heijastuu usein myös uramahdollisuuksiin ja oman uran pohdintaan. (Korhonen & Portaankorva-Koivisto 2021, 143, 151–152.)

Lähikäsite toista tutkintoa suorittaville opiskelijoille on aikuisopiskelija. 25-vuotiaita tai sitä vanhempia opiskelijoita voidaan kutsua aikuisopiskelijoiksi. Aikuisopiskelijoita ovat myös he, jotka ovat kokoaikaisesti töissä, palaa tauon jälkeen opiskelemaan tai ovat lykänneet

korkeakouluun menemistä. (Rothes, Lemos & Gonçalves 2022, 4.) Aikuisopiskelijat opiskelijatutkimuksissa määritellään usein iän perusteella, jolloin 25-vuotiaat ja sitä vanhemmat nähdään aikuisopiskelijoina (Uusitalo & Korhonen 2012, 114). Aikuisilla, jotka hakeutuvat korkeakouluun on usein aikaisempi korkeakoulututkinto. Suomalaisessa korkeakoulujärjestelmässä aikuisille opiskelijoille ei ole erityistä reittiä, vaan he hakeutuvat perinteisiä tutkintoreittejä pitkin opiskelemaan. Suomalaiset yliopistot tarjoavat kylläkin mahdollisuuden hakeutua suorittamaan kaksivuotinen maisterintutkinto. Suomalaiset aikuisopiskelijat yhdistävät usein työn ja opinnot. (Korhonen & Portaankorva-Koivisto 2021, 142–143.)

Opiskelu yliopistossa on vaativaa. Tavoitteiden saavuttaminen vaatii opiskeluun panostamista. Opiskelu nähdään rankkana eikä se ole koskaan täysin kivutonta. Informatiivinen, opiskelijakeskeinen ja hyvä opetus sekä opiskelijatuutorit ovat merkityksellistä hyvinvoinnin, valmistumisen ja opiskeluprosessin kannalta. (Määttä, Uusiautti & Määttä 2016, 92, 97.) Yliopistossa opiskelu ei ole suoraviivainen prosessi, vaan siihen kuuluvat haasteet ja vastoinkäymiset. Määtän ja Uusiautin (2018) mukaan yliopistossa opiskelua määrittää 12 vaatimusta. Nämä vaatimukset täyttämällä opiskelijan opiskeluprosessi on kevyempi. Näitä voidaan nimittää myös tutkinnon suorittamisen resursseiksi. (Määttä & Uusiautti 2018, 44–45.)

Kaikki eivät omaa yliopistossa opiskeluun vaadittavia resursseja. Suoritetun korkeakoulututkinnon nähdään kertovan yksilön osaamisesta. Suomalaiseen yliopistoon hakeutuminen ja sisään pääseminen edellyttää taitoa ja kyvykkyyttä, sillä opiskelupaikkaan ei voi vaikuttaa varallisuudella. Yliopistossa opiskelua arvostetaan, koska se tarjoaa mahdollisuuden oppia, kehittää asiantuntijuutta, edistää elämää kohti omaa täyttä potentiaalia ja ymmärrystä maailmasta. Määtän ja Uusiautin mukaan yksi opiskelun resurssi onkin tutkinnon suorittamismahdollisuuden arvostaminen. Opiskelu vaatii hyviä opiskelutaitoja, erityisesti hyvää kirjoittamista ja lukutaitoa. Kirjoittaminen on merkittävä, sillä se edistää opinnoissa kehittymistä. (Määttä & Uusiautti 2018, 45–47.)

Opiskelu vaatii myös itsekunnioitusta (self-respect) ja itsevarmuutta (self-confidence). Usko itseensä ja omiin kykyihin suoriutua yliopisto-opinnoista on edellytys opintojen edistymiselle. Itsekunnioituksen ja itsetunnon (self-esteem) heijastumina toimivat yksilön usko itseensä ja omat odotukset opinnoista hyvin suoriutumiseen. Onkin tärkeää reflektoida omaa itsekunnioitusta opintojen aikana. Ymmärrys itsestä opiskelijana kehittyy läpi opintojen.

Yhtenä vaatimuksena yliopistossa opiskeluun on rohkeus, sillä opiskelu poikkeaa aikaisemmista opinnoista eikä opinnoista aina selviä pelkällä kovalla työllä. Opiskelu sisältää useita epävarmuustekijöitä, haasteita sekä yksilön epämukavuusalueella työskentelyä. Rohkea opiskelija uskaltaa olla avoin ja uskoa omaan kehittyvään kyvykkyytensä. (Määttä & Uusi-autti 2018, 45–46.)

Määttän ja Uusiautin mukaan opiskelun vaatimuksena on myös päätös aloittaa opinnot sekä päätös jatkaa niiden suorittamista. Ensimmäisten opintopisteiden nähdään olevan merkityksellisiä, sillä niiden suorittaminen voi sytyttää halun valmistua viipymättä ja suorittaa haastaviltakin vaikuttavia kursseja. Lopputyön kuten pro gradun kirjoittamisen ensisijaisena vaatimuksena on opiskelijan päätös alkaa tekemään tutkielmaa. Yliopisto-opintojen suorittamisen vaatimuksena nähdään olevan myös ylitsepääsemättömiltä tuntuvien vaatimusten normalisointi. Tällä tarkoitetaan sitä, että yksilö muistaa uuden oppimisen rakentuvan jo opitun tiedon päälle. Esimerkiksi maisteritutkinnon suorittaminen ei vaadi opiskelijalta uusia taitoja verrattuna kandidaatin tutkinnon suorittamiseen. Näitä vaatimuksia ei siis tulisi ylimitoittaa niiden todellisista mitoista. (Määttä & Uusiautti 2018, 45, 47.)

Osa Määttän ja Uusiautin vaatimuksista koskee elämän muita osa-alueita kuin opiskelua. Tarkemmin sosiaalisia suhteita ja hyvinvointia. Oppimista tukee elämän tasapaino. Aikaa tulisi käyttää muuhunkin kuin opiskeluun, ja tämän takia hyvät sosiaaliset suhteet ovat yksi yliopisto-opiskelun vaatimus. Perheeltä ja kavereilta saatu tuki, rohkaisu ja yhdessä vietetty aika edistävät opintoja. Toinen muita elämän osa-alueita koskeva vaatimus on omasta hyvinvoinnista huolehtiminen. Määttän ja Uusiautin tutkimuksessa opiskelijat nostavat liikunnan tärkeyden esiin. Sen koetaan tuovan iloa, ehkäisevän uupumista ja parantavan mielialaa. Hyvinvoinnista huolehtimiseen kuuluu niin harrastukset kuin rento vapaa-aika. Elämästä saa nauttia ja omasta hyvinvoinnista saa pitää huolta. Yliopistossa opiskelu voi parhaimmillaan tuottaa iloa. (Määttä & Uusiautti 2018, 48.)

Opintojen suorittaminen edellyttää myös innostusta (enthusiasm). Yliopistossa opiskelijoilla on mahdollisuus luoda jotain uutta ja merkityksellistä. Opiskelijat voivat luoda uusia ratkaisuja ja muuttaa vanhoja malleja. Opiskelijoilla on tilaa kyseenalaistaa olemassa olevia mielipiteitä, malleja ja ideoita, mikä puolestaan voi lisätä innostusta ja luovuutta. Opintoihin kuuluu tunne mahdollisuudesta tehdä muutosta, menestyä, inspiroitua sekä kokeilla omia rajoja. Lisäksi opintojen suorittamisen vaatimuksena on kärsivällisyys, sillä opiskelu ei aina

mene kuten haluaisi. Opiskellessa kohtaa tilanteita, joihin opiskelija ei voi itse vaikuttaa ja nämä voivat hidastaa opintojen suorittamista. (Määttä & Uusiautti 2018, 46–47.)

Opiskelu vaatii myös aikatauluttamisen taitoa sekä epävarmuuden ja kritiikin sietokykyä. Menestyvimmit opiskelijat osaavat suunnitella ja aikatauluttaa opintonsa. Suomessa tutkintoon saa sisällyttää omien mielenkiinnonkohteiden mukaisia opintoja, joten nekin tulee ottaa suunnittelussa huomioon. Viimeisin vaatimus eli epävarmuuden ja kritiikin sietokyky on merkityksellinen, sillä epävarmuus ja pettymykset ovat kiinteä osa hyviin tuloksiin tähtäävää opiskelua. Menestykseen ja suoritukseen kuuluu välttämättömänä osana pettymykset ja virheet. Tämä tulisi pyrkiä hyväksymään sekä suunnata huomio saavutuksiin. (Määttä & Uusiautti 2018, 47.)

Tunteiden on tunnistettu vaikuttavan korkeakoulussa opiskeluun ja opinnoissa menestymiseen. Etenkin myönteisillä tunteilla on Rowen, Fitness ja Wood (2015) mukaan vaikutusta oppimiseen. He osoittivat iloisen ja onnellisen mielen tilan edistävän oppimansa sisäistämistä, kun taas kiinnostuksen ja innostuksen tunteet edistävät asioiden muistamista. Myönteiset tunteet edistävät kognitiivisia ja sosiaalisia toimintoja, kuten keskittymistä ja muistia. Lisäksi ne edistävät motivaatiota, resilienssiä ja minäpystyvyyttä. Ilon ja onnen tunteet edistävät tavoitteiden saavuttamista, minäpystyvyyttä, ajattelun joustavuutta ja oppimisen sisäistämistä. Mielenkiinnon ja innostuksen tunteet tutkimuksen mukaan saa aloittamaan oppimisen, edistää vaivannäköä, edistää kognitiivisia prosesseja kuten tiedon soveltamista sekä muistia. Muita heidän tutkimuksessaan esiin tulleita tunteita ovat rakkaus, helpotus ja ylpeys. Myönteiset tunteet edistävät myös uteliaisuutta, sitoutumista ja periksiantamattomuutta. Heidän tutkimuksensa mukaan ilon ja onnen tunteet eivät ole aktivoivia vaan opiskelijoita rauhoittavia tunteita. (Rowe, Fitness & Wood 2015, 1, 6–7, 14–16.)

Korkeakouluopintojen suorittamista voi puolestaan hidastaa taloudelliset ongelmat tai elämän muut prioriteetit. Hidastusta voivat aiheuttaa muun muassa kokemus opintojen epäselkeydestä, aikatauluttamisen vaikeudesta tai puutteesta. Lisäksi osan valmistumista voi hidastaa opintojen laajentaminen työllistymismahdollisuuksien takaamiseksi. (Määttä & Uusiautti 2018, 5, 22–23, 29.) Ajattelisin, että muita prioriteetteja elämässä voi olla esimerkiksi työt, perhe, lapset tai yrittäjäyys. Eurostudent VIII (2023) tutkimuksen mukaan toista korkeakoulututkintoa suorittavien opiskelijoiden hidastuminen johtuu yhä kasvavissa määrin työskentelystä ja opiskelumotivaatiosta. (Saari, Koivuranta & Nevalainen 2023, 77.)

Heikkilä, Niemivirta, Nieminen ja Lonka (2010) tutkimuksessaan osoittivat, että opiskelijat jotka itsesäätelevät oppimistaan, suhtautuvat kriittisesti ja ymmärtävät pintaa syvällisemmin opiskeltavat aiheet, onnistuvat akateemisesti ja ilmentävät subjektiivista hyvinvointia. He nimittävät tällaisia opiskelijoita itseohjautuviksi. He eivät koe yleensä korkeaa stressiä tai uupumisoireita. (Heikkilä ym. 2010, 525.)

2.2.2 Korkeakouluopiskelun ja töiden yhdistäminen

Samaan aikaan korkeakoulussa opiskelevat ja työssäkäyvät opiskelijat voidaan jakaa kahteen ryhmään 1) työssä käyviin opiskelijoihin (students who work) ja 2) opiskeleviin työntekijöihin (employees who study). Työn tekemiseen opiskellessa voi olla useita syitä kuten uran edistäminen, perhe tai taloudelliset syyt. Työssäkäyvät opiskelijat ovat ensisijaisesti keskittyneet opintoihinsa ja he tekevät töitä saadakseen ylimääräistä rahaa tai työkokemusta. Opiskelevat työntekijät puolestaan työskentelevät ensisijaisesti. Heidän työntekonsa taustalla usein on jo olemassa oleva ura tai perheen tukeminen. He opiskelevat edistääkseen uraansa. Useat tutkimukset korkeakoulussa opiskelevista ei tunnista erilaisia ryhmiä työskentelevistä opiskelijoista. Remenickin ja Bergmanin mukaan työskentelevien opiskelijoiden moninaisuutta tulisi tutkia enemmän, jotta heidän tarpeitaan voitaisiin ymmärtää paremmin. Työskentelevät opiskelijat ja opiskelijat ylipäättensä eroavat toisistaan myös siinä opiskelevatko tai työskentelevätkö he kokoaikaisesti tai osa-aikaisesti. Osa voi tehdä myös niin opintoja kuin töitä kokoaikaisesti. (Remenick & Bergman 2021, 34–36.) Työskentelevien opiskelijoiden joukko on moninainen. Toista korkeakoulututkintoa suorittavalle opiskelijalle työn ja opintojen yhdistäminen voi olla ainoa vaihtoehto mahdollistaa opiskelu, jos tukikaudet on jo käytetty tai kotitalouden menot, esimerkiksi perheellä, ovat korkeat (Saari, Koivuranta & Nevalainen 2023, 44. 51).

Kaikista täysi-ikäisistä opiskelijoista yli puolet tekevät töitä opintojen ohella. Ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittavista 89,8 prosenttia työskentelee, kun taas ylempää korkeakoulututkintoa suorittavista 64,8 prosenttia työskentelee opintojen ohella. Ammattikorkeakoulututkintoa suorittavista 58,2 prosenttia, kun taas alemmaa korkeakoulututkintoa suorittavien työllisyysaste on 45,1 prosenttia. Työllisyysaste on vuodelta 2022. Iän myötä opiskelijoiden työllisyysaste kasvaa. (Tilastokeskus, 2024.) Eurostuden VIII (2023) tutkimuksen mukaan opiskelijoiden kokemus työssäkäynnin hidastavasta vaikutuksesta opintoihin

vaihtelee. Yliopistossa opiskelevista useampi pitää työssäkäyntiä opintoja hidastavana tekijänä verrattuna ammattikorkeakoulussa opiskeleviin. (Saari, Koivuranta & Nevalainen 2023, 42.) Vanhanen-Nuutisen, Kotilan ja Mäen (2016) tutkimuksessa toista vuotta ammattikorkeakoulussa opiskelevat kokevat, ettei työssäkäynti hidasta tai haittaa opintoja (Vanhanen-Nuutinen, Kotila & Mäki 2016, 18, 23).

Korkeakouluopiskeluun liittyy paine ja stressi kuten aiemmin on jo tullut esiin. Summerin ja kumppaneiden (2023) tutkimuksen mukaan työllä voi olla vaikutuksia hyvinvointiin ja sosiaaliseen elämään. Tutkimuksen mukaan yli 20 tuntia viikossa työskentelevät opiskelijat kokevat eniten stressiä ajan riittämättömyydestä. Lisäksi stressiä aiheuttaa taloudellinen paine elättää itsensä ja perhe sekä työn vastuut ja vaatimukset. Lisäksi työskentelyn ja opiskelun yhdistäminen tekee yksilön aikataulusta joustamattomat. Töiden tekemisen tuntimäärän kasvaessa stressiä ja painetta aiheuttaa pikemminkin työt kuin opiskelu. (Summer, McCoy, Trujillo & Rodriguez 2023, 11, 15.) Joidenkin tutkimusten mukaan työhön käytetyn ajan kasvaessa kärsii opintomenestys. Tästä ei kuitenkaan ole tutkijoiden kesken yksimielisyyttä, sillä osassa tutkimuksia tällaista korrelaatiota ei havaita. (Sanchez-Gelabert, Figueroa & Elias 2017, 234.)

Työn ja opiskelun yhdistämisen tutkimukset keskittyvät usein opintomenestykseen liittyviin kielteisiin vaikutuksiin. Opintojen ja töiden yhdistäminen voi ehkäistä opintoihin sitoutumista ja aiheuttaa poissaoloja. Työskentelevät opiskelijat todennäköisemmin keskeyttävät opintonsa ja kokevat väsymystä. Lisäksi he eivät välttämättä täytä opintojen vaatimuksia. (Sanchez-Gelabert, Figueroa & Elias 2017, 234.) Opiskelijat tarvitsevatkin tukea korkeakoulultaan kielteisten vaikutusten hillitsemiseksi. Töiden ja opintojen yhdistämisellä on kuitenkin myös myönteisiä vaikutuksia. Se voi näkyä resilienssinä ja hyvänä ajanhallintana. Opintojen aikainen työskentely voi mahdollistaa yksilölle ylennyksen opiskeluaikaisessa työpaikassaan. Lisäksi töissä opiskelijat voivat viedä oppimaansa käytäntöön sekä tunnistaa ilmiöitä käytännön työelämässä. Heillä on myös paremmat mahdollisuudet verkostoitua työelämässä jo oleviin. (Remenick & Bergman 2021, 36–38.)

2.2.3 Opintojen suorittaminen itsemääräämisteorian näkökulmasta

Di Domenicon ja Ryanin mukaan eri tieteenaloilla tehdyt tutkimukset ovat osoittaneet sisäisen motivaation olevan mahdollisesti jopa merkittävin motivaation muoto

koulumenestykselle (Di Domenico & Ryan 2017, 3–4). Sisäistä motivaatiota on luonnehdittu myös koulutuksen tärkeimmäksi psykologiseksi konseptiksi (Vallerand ym. 1992, 1004). Itsemääräämisteoriassa sisäisen motivaation nähdään sitouttavan oppimiseen ja kehittymiseen (Goldman, Goodboy & Weber 2017, 168).

Faye ja Sharpe (2008) yliopisto-opiskelijoiden motivaatiota koskevassa tutkimuksessaan huomasivat vahvan identiteetin ja itsetunnon lisäävän psykologisten perustarpeiden tyydyttymistä, mikä puolestaan kasvatti sisäistä motivaatiota. Heidän tutkimuksessaan yhteenkuuluvuuden tarve ei ole yhteydessä opiskelun sisäisen motivaatioon. Tutkimuksessa huomattiin, että kyvykkyys on yhteydessä motivaatioon, sillä kyvykkyuden tunne vahvistaa käsitystä itsestä ja tätä kautta mahdollistaa sisäisen motivaation. Tutkimuksessa huomattiin myös autonomian yhteys sisäiseen motivaatioon. Faye ja Sharpe tuovat esiin, että opiskelumotivaatiossa tarpeiden merkittävyys sisäiseen motivaatioon voi vaihdella. He myös esittävät, että kehittyvillä aikuisilla (emerging adult) osa psykologisista perustarpeista voi olla merkittävämmässä roolissa sisäisen motivaation kannalta kuin toiset. (Faye & Sharpe 2008, 194–196.) Holzerin ja kumppaneiden (2021) koronapandemian aikaista etäopiskelua koskevassa tutkimuksessa tulokset olivat Fayen ja Sharpen (2008) tutkimuksen kanssa samankaltaiset, sillä autonomian ja kyvykkyuden tarpeiden nähtiin olevan yhteydessä opiskelun sisäiseen motivaatioon, kun taas yhteenkuuluvuuden tarpeen ja sisäisen opiskelumotivaation yhteyttä ei ilmennyt (Holzer ym. 2021, 850.)

Goldman, Goodboy ja Weber (2017) ovat tutkimuksessaan osoittaneet, että korkeakoulussa opiskelevien sisäiseen motivaatioon psykologisten perustarpeiden tyydyttymisen kautta vaikuttaa opiskeluympäristö. Yksilöity koulutus, jolla tarkoitetaan mahdollisuutta yhteydenpitoon ohjaajien ja opettajien kanssa, kursseilla opiskelijoiden mielenkiinnonkohteiden hyödyntämistä ja vuorovaikutusta, voi tyydyttää psykologisia perustarpeita, mikä puolestaan edistää opiskelun sisäistä motivaatiota. (Goldman, Goodboy & Weber 2017, 185–186.) Itsemääräämisteorian näkökulmasta toisen korkeakoulututkinnon sisäistä motivaatiota koskevaa tutkimusta ei juurikaan löydy. Löytämäni tutkimukset keskittyvät korkeakouluopiskeluun yleisesti enkä onnistunut löytämään vertailevaa tutkimusta toisen ja ensimmäisen korkeakoulututkinnon suorittamisen motivaatiosta. Haasteena on löytää tutkimusta liittyen korkeakouluopiskelun motivaatioon nimenomaan psykologisten perustarpeiden näkökulmasta, sillä monet löytämäni tutkimukset koskivat organismisen integraation teoriaa.

3 TUTKIMUKSEN EMPIIRINEN TOTEUTUS

3.1 Laadullinen tutkimus

Tutkimukseni on osa laadullisen tutkimuksen tutkimusperinnettä. Laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta määrittää niin todellisuuden kuin tutkimuksen tuottaman tiedon subjektiivisuus (Puusa & Juuti 2020, 76). Lisäksi siihen sisältyy ajatus siitä, että tutkija ei ole tutkimuksestaan ulkopuolinen erillinen objekti, vaan hän toimii vuorovaikutuksessa tutkimukseen osallistuvien kanssa (Hirsijärvi & Hurme 2022). Tutkija pyrkii muodostamaan subjektiivisen ja kokemuksellisen tiedon pohjalta teoreettisesti mielekkään näkemyksen tutkimuksen ilmiöstä. Tutkija siis tulkitsee tutkimukseen osallistuneiden tulkintaa ilmiöstä. Laadullinen tutkimusperinne sopii ihmisen kokemuksessa olevan tiedon tutkimiseen. Se sopii myös sosiaalisen vuorovaikutuksen ja todellisuuden tutkimiseen. Kohteena onkin siis ihminen sosiaalisessa todellisuudessaan ja ympäristössään. (Puusa & Juuti 2020, 76–77, 81.) Teen laadullisen pro gradu -tutkielman, koska haluan saada kokemuseräistä tietoa toisen tutkinnon suorittamisen sisäisestä motivaatiosta. Tavoitteenani ei ole mitata sisäisen motivaation määrää tai psykologisten perustarpeiden esiintymiskertoja suuresta joukosta opiskelijoita, vaan saada tietoa mitkä tekijät yksilöitä itseään motivoi.

Laadullisen tutkimuksen keskittyessä ihmiseen sosiaalisessa todellisuudessa tulee huomioida, että tutkimus on sidoksissa haastateltavien kontekstiin (Puusa & Juuti 2020, 81). Vilkan mukaan Alasuutarin (1994) mukaan laadullisen tutkimuksen tarkoituksena ei ole löytää kaiken kattavaa totuutta tutkittavasta ilmiöstä (Vilka 2015, 120). Laadullista tutkimusta tehdessä mielenkiinnon kohteena voi olla yksilöiden tunteet, kokemukset, ajatukset ja merkityksen annot. Pyrkimyksenä onkin saada monipuolisesti tietoa tutkittavasta ilmiöstä yksilöiltä itseltään. (Puusa & Juuti 2020, 9, 11.) Merkityksellistä empirisen aineiston keruussa on se, että tutkimukseen osallistuvat yksilöt omaavat kokemusta tutkittavasta ilmiöstä tai aiheesta. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena voi olla esimerkiksi muodostaa kuvaus ilmiöstä tai pyrkiä luomaan ymmärrystä ilmiön tapahtumista. Tavoite ei siis ole jokaisessa laadullisessa tutkimuksessa samankaltainen. Laadullinen tutkimus nähdään empirisenä tutkimuksena, jossa tutkimuksen metodit nousevat keskeisesti esiin. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Laadullista tutkimusta määrittää myös se, että sen kenttä on hyvin laaja eikä ole ainoastaan yhtä lähestymistapaa sen tekoon (Puusa & Juuti 2020, 77).

3.2 Tutkimusaineisto ja sen hankinta

Haastattelu on vuorovaikutustilanne, jonka tarkoitus on etukäteen määritelty. Sen laittaa alulle haastattelija, joka myös ohjailee keskustelua. Haastattelijan keskustelun ohjailevuus vaihtelee haastattelun rakenteen tiukkuuden mukaan. (Puusa & Juuti 2020, 103, 106–107.) Hirsijärven ja Hurmeen mukaan empiirisen aineiston hankinnassa haastattelu on yleinen menetelmä. Haastattelun etuna on sen joustavuus. (Hirsijärvi & Hurme 2022.) Joustavuus tulee ilmi siinä, että haastateltavalta voidaan kysyä uudelleen, kysyä tarkentavia kysymyksiä ja korjata väärinymmärryksiä sekä oikaista asioita. Haastattelu menetelmänä luo myös mahdollisuuden keskustelun ja vuorovaikutuksen rakentumiselle toisin kuin kirjoituspyyntö. Etuna on myös se, että se antaa mahdollisuuden valita haastateltavaksi yksilöitä, joilla on kokemusta tutkimusaiheesta. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Valitsin aineiston keruumenetelmäksi haastattelun saadakseni mahdollisimman paljon kokemusperäistä tietoa toisen korkeakoulututkinnon suorittamisen sisäisestä motivaatiosta. Puusan mukaan Koskisen, Peltosen ja Alasuutarin mukaan haastattelu mahdollistaa henkilökohtaisen kokemusperäisen tiedon keräämisen (Puusa & Juuti 2020, 104). Toinen vaihtoehto aineiston hankintaan oli kirjoituspyyntö. Haastattelun valintaan ohjasi haastattelun metodologinen mahdollisuus tarkentaa ja kysyä lisäkysymyksiä. Haastatteleamalla toista korkeakoulututkintoa suorittavia opiskelijoita uskon saavani kattavammin kokemusperäistä tietoa sisäisestä motivaatiosta. Kirjoituspyynnön vastausten laajuus ja sisällöllinen vastaavuus olisi voinut vaihdella suuresti. Lisäksi kirjoituspyynnön riskinä ajattelin olevan se, että töiden ja opintojen ohella ihmisillä olisi voinut olla korkea kynnyksensä kirjoittaa kokemuksistaan.

Haastattelua käytettäessä tutkija voi toimittaa teemat tai haastattelukysymykset etukäteen haastateltavalle. Tällä tavalla voidaan pyrkiä saavuttamaan haastattelun tavoite eli kerätä mahdollisimman kattava ja hyödyllinen aineisto tutkimusaiheesta. Etukäteen toimitettavat kysymykset eivät yksiselitteisesti takaa onnistunutta aineistonkeruuta, sillä se voi rajata haastateltavan vastauksia. (Puusa & Juuti 2020, 107.) En toimittanut haastateltaville tutkimuskysymyksiä etukäteen. Haastattelun teemat ovat Ryanin ja Decin itsemääräämisteorian psykologiset perustarpeet, joten en halunnut haastateltavien ottavan etukäteen selvää teemoista. Tarkoituksena on saada kokemusperäistä tietoa sisäisestä motivaatiosta, joten näen etukäteen annettavien tutkimuskysymysten mahdollisesti rajoittavan haastattelutilanteessa syntyvää keskustelua. Haastattelurunko on nähtävissä liitteestä 1.

Haastattelumuodot voidaan jakaa kolmeen lomake-, puolistrukturoitu- ja avoin haastattelu. Muitakin haastattelumuotoja on kuten syvähaastattelu. Puolistrukturoituihin haastatteluihin katsotaan kuuluvan joukko haastattelumuotoja, kuten teemahaastattelu. Haastattelumuotojen erot koskevat haastattelun rakennetta ja sen joustavuutta. Avoimessa haastattelussa rakennetta ei ole, kun taas lomakehaastattelussa rakenne on tiukka. Lomakehaastattelussa rakennetta noudatetaan täydellisesti ja jokaisessa haastattelussa kysymysten kysymisen järjestyks on sama eikä lisäkysymyksiä esitetä. Se sopii käytettäväksi esimerkiksi tutkimuksiin, joissa tutkijalla on ennakkotietoa mahdollisista vastauksista tai tutkimus testaa laadullisen tutkimuksen tulosten yleistettävyyttä. Avoimessa haastattelussa ei ole tarkkarajaisia raameja, vaan haastattelu rakentuu avointen ja tarkentavien kysymysten vaihteluna. Tutkija rakentaa seuraavan kysymyksen aina haastateltavan vastauksen perusteella. Se nähdäänkin muistuttavan keskustelua. (Hirsijärvi & Hurme 2022.)

Teemahaastattelu aineiston keruun menetelmänä olettaa, että se sopii niin tunteiden, ajatusten, uskomusten kuin yksilön kokemuksen tutkimiseen (Hirsijärvi & Hurme 2022). Teemahaastattelussa korostuu haastateltavien näkemykset ja tulkinnat. Lisäksi vuorovaikutuksessa syntyvät merkitykset ovat kiinnostuksen kohteena. (Puusa & Juuti 2020, 112.) Valitsin haastattelumuodoksi puolistrukturoituihin haastatteluihin kuuluvan teemahaastattelun sen joustavuuden vuoksi. Haastattelurungon teemat ovat Ryanin ja Decin itsemääräämisteorian psykologisten perustarpeiden pohjalta muodostettu, sillä ne ovat keskeisiä sisäisen motivaation kannalta.

Haastattelua varten muodostettavat teemat liittyvät aiheesta jo tiedettyyn kuten teoreettiseen viitekehykseen. Keskustelu haastateltavan kanssa rakentuu näiden teemojen ja niitä koskevien kysymysten pohjalle. Teemahaastatteluun kuuluu joustavuus, vapaamuotoisuus sekä avoimuus, joten haastattelurunkoa ei tarvitse noudattaa järjestelmällisesti. Haastateltavan mahdollisuus vapaaseen puheeseen on tavoiteltavaa. Lisäksi haastattelijalla on mahdollisuus kysyä tarkentavia kysymyksiä haastateltavan puheen pohjalta. Haastattelut voivatkin poiketa toisistaan laajuuden, järjestyksen ja kysymysten osalta. Jokaisessa haastattelussa kuitenkin käydään kaikki teemat läpi. Haastattelujen yhdenmukaisuuden noudattaminen on haastateltajan valittavissa. (Puusa & Juuti 2020, 112–113.)

Ensimmäisen haastattelun jälkeen lisäsin kaksi kysymystä haastattelurunkoon, jotka koskivat sisäisen motivaation käsitteellistämistä ja yksilön sisäistä motivaatiota. Lisäykset

alkuperäiseen haastattelurunkoon on merkitty punaisella värillä. Lisäsin nämä, sillä ensimmäisessä haastattelussa haasteena oli keskustelun suuntaaminen nimenomaan sisäiseen motivaatioon. Kun haastattelussa puhuttiin motivaatioista eikä sisäisestä motivaatiosta, niin puheessa nousi esiin etenkin ulkoinen motivaatio. Muissa haastatteluissa keskustelun suuntaaminen nimenomaan sisäiseen motivaatioon onnistui paremmin, sillä haastateltavat pohtivat mitä sisäinen motivaatio on. En käynyt haastattelulomakkeen pääteemoja eli autonomia, kyvykkyys ja yhteenkuuluvuus kaikkien haastateltavien kanssa samassa järjestyksessä läpi, sillä osa haastateltavista toi teemoihin liittyviä tekijöitä itse esiin, jolloin niihin oli luonnollista siirtyä.

Haastattelin 11:sta opiskelijaa, jotka suorittavat toista korkeakoulututkintoa töiden ohella. Haastattelupyynnöksi välitettiin Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnan opiskelijoista koostuvan sähköpostilistan kautta. Haastatteluun ilmoittautui yhteensä 47 henkilöä. Heidän joukostaan valitsin 11 opiskelijaa. Valinnassa otin huomioon ilmoittautumisjärjestyksen lisäksi sen, että saisin haastateltavaksi niin ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita kuin jo yhden yliopistotutkinnon suorittaneita. Tällä valinnalla pyrin huomioimaan sen, että haastatteluissa tulee esiin eri taustoista tulevien opiskelijoiden kokemuksia toisen korkeakoulututkinnon suorittamisesta. Toteutin haastattelut yksilöhaastatteluina, joiden pituus vaihteli 20–60 minuutin välillä. Haastattelut järjestettiin haastateltavien toiveiden mukaan kasvotusten yliopiston tiloissa tai Microsoft Teams-alustalla. Kaksi haastattelua toteutin kasvotusten ja loput yhdeksän verkönvälityksellä. Kasvotusten järjestetyt haastattelut nauhoitin tietokoneen kuin puhelimen sanelin-ohjelmalla välttyäkseen teknisiltä ongelmilta. Kahdella laitteella nauhoittamalla pyrin varmistamaan, että haastattelut tallentuvat. Verkon välityksellä järjestetyt haastattelut nauhoitin Teamsin sisäisellä tallennustyökalulla.

Haastateltavat ovat iältään 26–47-vuotiaita. Merkittävä enemmistö haastateltavista on 37-vuotiaita tai vanhempia. Viisi haastateltavaa on suorittanut aikaisemman korkeakoulututkinnon ammattikorkeakoulussa. Ammattikorkeakoulututkintoja on niin sosiaali- ja terveysaloilta, ympäristöalalta kuin matkailualalta. Kuusi haastateltavaa on suorittanut aiemman tutkintonsa yliopistossa. Tutkintoja on tehty niin lääketieteistä, teologiasta, kasvatustieteistä, yhteiskuntatieteistä, kielitieteistä kuin hallintotieteistä. Haastateltavien taustat eroavat toisistaan. He työskentelevät niin sosiaali- ja terveydenhuollon, markkinoinnin, varhaiskasvatuksen, finanssialan, kasvatustieteen sekä kirkon parissa. Lisäksi osa haastateltavista työskentelee kolmannella sektorilla järjestöjen parissa.

Haastattelujen jälkeen litteroin haastattelut. Litteroinnissa haastattelu kirjataan tekstiksi, joka toimii tutkimusaineistona. Se kuinka tarkkaan litterointi tehdään, on riippuvainen analyysistä sekä tutkimuskysymyksestä. Sisällönanalyysi keskittyy haastattelun sisältöön sivuttaen kielelliset keinot, kuten tauot ja äänenpainon. Ruusuvuoren ja Nikanderin mukaan yleensä litterointi toteutetaankin sanatarkasti jättäen litteroimatta äännähdykset, tauot ja äänneet. Lisäksi minimipalautteet, kuten mm tai hmm, voidaan jättää litteroimatta. (Ruusuvuori & Nikander 2017, 427, 430.) Litteroin haastattelut sanatarkasti noudattaen Ruusuvuoren ja Nikanderin ohjeistusta. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 135 sivua.

3.3 Teoriaohjaava sisällönanalyysi

Analyysimenetelmä, joka sopii melkein kaikkeen laadulliseen tutkimukseen, on sisällönanalyysi. Laadullisena aineistona toimivat erilaiset dokumentit kuten haastattelut tai raportit. Sisällönanalyysi on tekstianalyysia, jossa analysoidaan tekstin inhimillisesti tuotettua sisältöä eli sitä mitä dokumentti kertoo. Tavoitteena on luoda mielekkäästi luettava looginen kokonaisuus luokittelemalla, hajauttamalla, ryhmittelemällä ja käsitteellistämällä aineistoa. Analyysi ei ole erillinen irrotettavissa oleva prosessi vaan se on kiinteä ja jatkuva osa koko tutkimusprosessia. Analyysissä pyrkimyksenä on järjestellä tiivis, selkeä ja ymmärrettävä kuvaus tutkittavasta aiheesta. Aineiston informaatioarvon lisääminen on mielekäs pyrkimys sisällönanalyysissä. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Sisällönanalyysiä voidaan tehdä Tuomen ja Sarajärven mukaan aineistolähtöisesti, teorialähtöisesti sekä teoriaohjaavasti. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin teko muistuttaa aineistolähtöistä sisällönanalyysiä, sillä molemmissa analyysi toteutetaan aineisto edellä. Teorialähtöinen sisällönanalyysi puolestaan lähestyy aineistoa jo tiedetyn tiedon kuten teorian valossa. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Valitsin aineiston analyysimenetelmäksi teoriaohjaavan sisällönanalyysin, sillä analyysimetodina se antaa mahdollisuuden lähestyä analyysia aineistoa painottaen sekä luo mahdollisuuden teorian ja aineiston joustavaan yhdistämiseen. Toista korkeakoulututkintoa opiskelevien sisäisestä motivaatiosta on toistaiseksi niukasti tietoa, joten näen teoriaohjaavan sisällönanalyysin antavan mahdollisuuden joustavaan teorian yhdistämiseen verrattuna rajatumpaan teorialähtöiseen sisällönanalyysiin. Tulokset täydentävätkin itsemääräämisteoriat toisen korkeakoulututkinnon suorittaneiden sisäisen motivaation

tiedoilla. Teoriaohjaavaan sisällönanalyysiin päädyin myös siitä syystä, että käytin teema-haastattelurungon pääteemoina psykologisia perustarpeita, joiden ympärille muodostin kysymykset. Haastateltavat nostivat haastattelussa laajasti esiin eri asioita kuten sisäisen motivaation ajallisen rakentumisen ja sisäistä motivaatiota vähentäviä tekijöitä. Tein edellä mainituista syistä testikierroksen teoriaohjaavan sisällönanalyysin toimivuudesta. Se vahvisti teoriaohjaavan sisällönanalyysin metodikseni.

Aineiston keruu on teoriaohjaavassa sisällönanalyysissa vapaamuotoista, sillä aikaisemmat teoriat eivät määrittele ilmiön käsitteellistämistä. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin tavoitteena ei ole todistaa tutkielman viitekehysten teoriaa todeksi, vaan luoda mahdollisuutta uuden tiedon esiin nousulle. Teoria ei siis määritä analyysin tekoa, vaan, kuten aiemmin on jo tullut esiin, analyysia tehdään aineisto edellä. Teoriaohjaavassa analyysissa teoreettiset käsitteet otetaan sellaisenaan jo olemassa olevan tiedon pohjalta. Teoriaohjaavaan analyysiin kuuluu tutkijan vapaus päättää, missä vaiheessa teoria otetaan mukaan ohjaamaan analyysia. Teoria voidaan ottaa osaksi heti analyysin alkuvaiheessa, jolloin aineistoa analysoidaan teorian valossa deduktiivisesti. Aineisto voidaan ikään kuin alistaa teorialle myös myöhemmässä vaiheessa, jolloin analyysi etenee empiirisen aineiston ehdoin, induktiivisesti. Deduktiivinen päättely etenee ylätasolta yksityiskohtaisemmalle tasolle, kun taas induktiivinen päättely etenee yksityiskohdista ylätasolle. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin päättelyn logiikka useimmiten on induktiivisen tai deduktiivisen päättelyn sijaan abduktiivista, jolloin ajattelussa yhdistyy ja vaihtelee empiirinen aineisto sekä olemassa olevat mallit ja teoriat. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Laadullista tutkimusta määrittää tulkinnan sisältyminen koko tutkimusprosessin ajalle (Eskola & Suoranta 2000, 16). Sisällönanalyysissä tulkintaa tehdään koko analyysiprosessin ajan. Tulkintaa ei siis voida erottaa sisällönanalyysissä erilliseksi analyysin vaiheeksi. Analyysin tulee olla luotettavaa, uskottavaa ja perusteltua. Sisällönanalyysiä hyödynnettäessä tutkimuksen laadun kannalta on merkityksellistä, että tutkija tuntee aineistonsa hyvin. (Puusa 2011, 117–118, 120.) Sisällönanalyysin voidaan katsoa alkavan jo haastattelujen literoinnista, jonka jälkeen tutkija lukee ja perehtyy keräämäänsä aineistoon. Tutkijan tulee valita analyysiyksikkö eli sana, lause tai ajatuskatkelma. Kun aineisto on tuttu, niin alkaa redusointi eli aineiston pelkistäminen ja pelkistettyjen ilmausten etsiminen. Tässä vaiheessa aineistosta rajataan pois tutkimuksen kannalta epäolennaiset asiat sekä etsitään tutkimuskysymykseen liittyvät alkuperäiset ilmaukset. Löydetyt ilmaukset pelkistetään ja listataan.

Pelkistämistä seuraa ryhmittely eli klusterointi, jossa yhdistellään ja ryhmitellään samankaltaisia ilmauksia aineistosta. Tämän pohjalta tutkija muodostaa eroavaisuuksien ja samankaltaisuuksien pohjalta alaluokkia. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä alakategoriat muodostetaan aineistolähtöisesti. Ne jaetaan yläluokkiin, jotka teoriaohjaavassa analyysissä tuodaan valmiina jo tunnetun tiedon pohjalta. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä teoreettisia käsitteitä ei luoda itse analyysissä, vaan ne otetaan teoriasta suoraan. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Aloitin aineiston analyysin litteroimalla haastatteluaineiston, jonka jälkeen silmäillen luin keräämäni aineiston. Toisella lukemiskerralla luin aineistoa tarkemmin läpi tutkimuskysymyksen valossa. Kirjoitin ylös haastateltavien esiin nostamia sisäisen motivaation tekijöitä. Tämän jälkeen luin aineiston uudelleen korostaen sanoja ja lauseita. Tämän jälkeen kirjoitin kaikki tekijät yksitellen omille lappusille ja aloin yhdistelemään haastateltavien samankaltaisia vastauksia. Samankaltaisten vastausten yhdistelyn koen tärkeänä välivaiheena tämän kokoisessa aineistossa ennen pelkistämistä, sillä jo litteroidessa huomasin haastateltavien nostaneen osittain samankaltaisia sisäisen motivaation tekijöitä esiin. Lähdin pelkistämään samankaltaiset vastaukset analyysitaulukkoon. Pelkistetyt vastaukset kokosin yhteen alakategorioiden luomista varten. Tähän asti aineiston analyysi etenee aineiston ehdoilla. Alakategorioita muodostui yhteensä 31 kappaletta. Tämän jälkeen alistin aineiston teorian alaiseksi kuten teoriaohjaavaan sisällönanalyysiin kuuluu. Alistin aineiston teorialle ottamalla yläluokiksi Decin ja Ryanin itsemääräämisteoriana kuuluvat psykologiset perustarpeet. Taulukossa 1 on nähtävissä esimerkki analyysini etenemisestä.

Taulukko 1 Esimerkki analyysin etenemisestä

Alkuperäisilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokka	Yläluokka
Perhe on valmis ymmärtämään, että kuinka paljon aikaa se voi viedä. Ja että ne tukee minua siinä, niin kylähän se vaikuttaa motivaatioonkin.	Perheen tuki ja kannustus		
Kavereiden kohdalla, ne on ollut tukevia ja suorastaan jopa vähän painostavia, että ne on yrittänyt parhaansa kannustaa.		Läheisten tuki ja kannustus	Yhteenkuuluvuus
On merkitystä kavereilla ja voidaan käydä keskustelua eri alojen ilmiöistä ja teorioista. -- Kun tekee jotain isompaa kirjoitustyötä, niin voi toinen vähän tsempata, että eihän sinulla enää paljoa ole ja joko olet saanut palautettua tehtävän, ja miten on edennyt opinnot. Että ehkä sellaista tsempparia kavereista löytyy.	Kavereiden tuki ja kannustus		
Läheisin ihminen näkee opiskelun arvokkaana. Se tuki, kannustus ja ymmärrys siitä, mitä opiskelu vaatii, niin vaikuttaa todella paljon siihen, että on helpompi motivoitua ja opiskella.	Kumppanin tuki ja häneltä saatava ymmärrys		

3.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Osana laadullisen tutkimuksen tekoa tulee pohtia tutkimuksen luotettavuutta. Tutkijan oma asema ja rooli sekä niiden reflektointi tutkimuksen teon aikana on olennainen osa laadullisen tutkimuksen luotettavuuden tarkastelua. Tutkijan tulisi pyrkiä tuomaan näkyviin analyysinsä päätelmät sekä pystyä perustelemaan tekemänsä valinnat. Tutkijan subjektiivisuus on tunnistettu ja hyväksytty osa laadullista tutkimusta. Tutkija voi olla lähellä tutkimaansa ilmiötä ja täten hänelle onkin muodostunut esiymmärrys ilmiöstä omien kokemusten, tiedon tai muiden ihmisten kautta. Luotettavuuteen vaikuttaa myös haastateltavien valinta. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta tarkasteltaessa merkityksellistä on tarkastella myös tutkimuksen

kestoja ja raportointia (Puusa & Juuti 2020 179, 189–192.) Laadullinen tutkimus on kokonaisuus, joten tutkimuksen johdonmukaisuus on olennaista (Tuomi & Sarajärvi 2018). Etenkin tutkielmani metodologiaa ja analyysia kirjoittaessa pyrin kuvaamaan mahdollisimman tarkasti tutkielmani vaiheet ja perustelemaan tekemäni valinnat. Tämä lisää tutkielmani läpinäkyvyyttä, sillä lukijalla on mahdollisuus arvioida tekemiäni valintoja.

Oman roolini tarkastelu tutkimuksessani on merkityksellistä, sillä haastattelin Lapin yliopistossa opiskelevia henkilöitä. Ennen haastattelua tiedostin, että minulla ja haastateltavilla voi olla yhteisiä kursseja tai muuta samaistumispintaa samassa yliopistossa opiskelun myötä. Haastattelutilanteisiin mennessä pyrin ottamaan roolin, jossa olen haastattelija, joka kuuntelee avoimesti ja uteliaasti haastateltavan kertomaa kokemusta. Pyrkimykseni oli ottaa jonkin verran etäisyyttä omaan opiskelijuuteen, jotta esimerkiksi yliopiston käytännöistä tai kursseista puhuttaessa en suhtaudu niihin samaistuen, vaan mahdollisimman objektiivisesti. Pyrin ottamaan etäisyyttä myös siksi, että haastattelutilanne pysyi asiallisena ja aiheeseen keskittyneenä. Tämä näkyi siten, että kyselin lisäkysymyksiä, jotta en tee tilanteesta oman kokemukseni mukaisia ennako-oletuksia. Tiedostan, että laadullisessa tutkimuksessa tutkijan subjektiivinen kokemus heijastuu tutkimuksen tekoon eikä täten täyttää objektiivisuutta voi saavuttaa. Oman esiymmärrykseni tarkastelu ja tiedostaminen on osa tutkielmani luotettavuutta.

Laadullisen tutkimuksen tekoon kuuluu myös tutkimuksen eettisyyden tarkastelu, joka on osa jokaista tutkimuksenteon vaihetta. Osa laadullisen tutkimuksen eettisyyttä on tutkimukseen osallistuvien eli tutkielmani haastateltavien tiedonsaanti, suostumus ja anonymiteetti. Lisäksi salassapito ja luottamuksellisuus on osa eettisyyttä. (Hirsijärvi & Hurme 2022.) Haastattelupyynnössäni kerroin tutkimukseni aiheesta, tarkoituksesta, haastattelujen järjestämisestä ja haastateltavien kriteereistä. Lisäksi haastattelupyynnössä esittelin lyhyesti itseni ja kerroin haastattelun anonymiteetistä ja luottamuksellisuudesta. Haastateltavilta pyysin ennen haastattelua kirjallisen tutkimusluvan, jossa painotin tutkielman luottamuksellisuutta sekä haastatteluaineiston säilytysaikaa ja sen poistamista tutkielman valmistuttua. Haastattelun alussa kertosin edellä mainitut asiat ja kysyin luvan nauhoittaa haastattelut. Näillä tavoilla pyrin varmistamaan, että haastateltavilla on tarvittavat tiedot ja haastattelut perustuvat haastateltavien suostumukseen. Litteroidessani haastatteluja anonymisoin haastateltavat eli häivytin haastateltavien tunnistamisen nimeämällä haastateltavat H1, H2 ja H3 tapaan. Numerot jatkuivat H11:sta asti. Haastateltavien anonymiteettia suojellakseni kirjoitan tekemäni

suorat lainaukset kirjakielen omaisesti häivyttären haastateltavien mahdolliset murteet. Haastateltavien puhussa tunnistettavista ja yksilöitävistä organisaatioista nimesin ne litterointiin X-kirjaimella.

4 TULOKSET

4.1 Tulosten tiivistys

Tutkielmani tuloksena muodostin 31 sisäisen motivaation alakategoriaa. Lajittelin kategoriat Decin ja Ryanin itsemääräämisteorian kolmen psykologisen perustarpeen alaisiksi. Taulukko 1 havainnollistaa toisen korkeakoulututkinnon suorittamisen sisäiset motivaatiotekijät itsemääräämisteorian näkökulmasta. Taulukosta on nähtävissä, että kaikilla kolmella psykologisella perustarpeella on yhteys toisen korkeakoulututkinnon suorittamisen sisäiseen motivaatioon. Taulukosta nähdään myös se, että autonomian ja kyvykkyyden perustarpeet korostuvat sisäisen motivaation tekijöinä. Tutkielmassani yhteenkuuluvuuden tarpeen yhteys sisäiseen motivaatioon tulee esiin. Siihen kuuluvia sisäisen motivaation tekijöitä on yli puolet vähemmän verrattuna autonomian tai kyvykkyyden tarpeeseen.

Taulukko 2 Toisen korkeakoulututkinnon suorittamisen sisäiset motivaatiotekijät Decin ja Ryanin itsemääräämisteorian psykologisten perustarpeiden mukaisesti jaoteltuna.

Autonomia	Kyvykkyys	Yhteenkuuluvuus
Arvot	Onnistumisen kokemukset	Sosiaalinen arvostus
Opiskelu itseä varten	Osaamisen kehittymisen huomaaminen	Vuorovaikutus opiskelijoiden kesken
Työn autonomia	Omien taitojen hyödyntäminen	Läheisten tuki ja kannustus
Opiskelun vapaus ja itsenäisyys	Innostuksen kokemus	Merkityksellisyyden kokemus
Opintojen räätälöinti	Menestys opinnoissa	Osaamisen kasvu tunnustetaan
Opinnot aikataulutettavissa	Älyllinen haastavuus	
Opiskeluala	Yliopistotutkinto	
Maailmankuvan laajentaminen	Vaikuttaminen	
Kielteiset kokemukset aiemmalta alalta	Itsensä kehittäminen	
Alan vaihto	Kunnianhimo	
Ympäristön antamat mahdollisuudet	Ymmärryksen lisäys	
Elämässä eteneminen	Työelämämahdollisuuksien lisäys	
	Opinnot tukevat työtä	
	Muut yliopistoyhteisön jäsenet	

4.2 Autonomian tarve

Autonomian psykologinen perustarve on yhteydessä toisen korkeakoulututkinnon suorittamisen sisäiseen motivaatioon. Aineistostani muodostuvista sisäisen motivaation tekijöistä lähes puolet liittyvät autonomian tarpeeseen. Yhteensä autonomiaan sisältyviä tekijöitä on 12 kappaletta. Kokemus oman toiminnan autonomiasta on olennainen sisäisen motivaation syntymiseksi sekä ylläpitämiseksi (Vansteenkiste, Ryan & Soenens 2021, 3). Autonomiaan

liittyviä sisäisen motivaation tekijöitä ovat arvojen sopivuus, toiminta vain itseä varten, toive työn autonomiasta, vapaus, räätälöinti, aikataulutettavuus sekä opiskeluala. Lisäksi maailmankuvan laajentaminen, kokemukset aiemmalta alalta, alanvaihto, ympäristön tuomat mahdollisuudet ja eteenpäin meneminen motivoivat sisäisesti suorittamaan toisen tutkinnon.

Autonominen toiminta vastaa yksilön omaa arvomaailmaa (Ryan & Deci 2017, 79). Arvot koetaan sisäisesti motivoivan opiskelemaan toinen korkeakoulututkinto. Haastatteluissa nousee esiin, että opiskelualan ja omien arvojen yhteneväisyys edistää sisäistä motivaatiota. Opintojen suorittamisen koetaan edistävän omien arvojen mukaista toimintaa niin työssä kuin vapaalla. Haastateltavat tuovat esiin myös sen, että opiskeluun motivoi ideologiset syyt, kuten kaipuu oikeudenmukaisuuteen. Tällainen arvopohjainen ajattelu on haastateltavien mukaan merkittävä sisäisen motivaation lähde. Arvopohjasta kumpuava sisäinen motivaatio siis saa toimimaan sekä jatkamaan toimintaa.

”Opinnot sopivat ihan äärimmäisen hyvin omaan arvomaailmaan. Opintojen tematiikka on äärimmäisen tärkeää minun arvojen edistämisen ja ajamisen näkökulmasta.”

Autonomian tarpeeseen liittyvä sisäisen motivaation tekijä on opiskelu itseä varten. Autonomiassa olennaista on toiminnan omaehtoisuus, itsestä lähtevä mielenkiinto sekä kokemus vapaudesta määrittää itse oman toiminnan suunta ja kohde (Ryan & Deci 2017, 10, 79). Toinen korkeakoulututkinto tehdään puhtaasta omasta mielenkiinnosta, vain itseä ajatellen. Haastatteluissa nousee esiin suhtautuminen tutkinnon suorittamiseen ikään kuin harrastuksena. Se osoittaa aitoa mielenkiintoa asiaa kohtaan. Ensimmäisessä tutkinnossa on voinut olla läsnä tunne pakosta saada tutkinto tai ammatti. Sisästä motivaatiota edistää se, että opiskelu on omaehtoista ja sitä suoritetaan vain itsestä lähtöisin olevan halun ja mielenkiinnon vuoksi. Lisäksi intohimo edistää opiskelun sisäistä motivaatiota. Seuraava lainaus kuvaa kaikissa haastatteluissa esiin tullutta kokemusta opiskelusta itseä varten omaehtoisesti.

”Minä koen, että tämän tutkinnon suorittaminen on täysin sisäisen motivaation tulos. Eikä se, että monesti elämässä tehdään asioita sen jonkin tai joku, että sitten minut nähdään parempana ihmisenä -ajattelun kautta, mutta minä en koe, että tässä on mitään sellaista.”

Tutkinnon suorittamiseen motivoi myös halu tehdä autonomista työtä. Tällä tarkoitetaan sitä, että tulevassa työssä halutaan mahdollisuus suunnitella työpäiviä ja itse määrittää omaa

työskentelytapaa. Haastatteluissa nousee esiin myös se, että autonomian tarve on osa itseä ja ohjaa omaa toimintaa. Autonomiaan kuulukin kuten edellä on tullut ilmi toiminnan itsesääätely (Ryan & Deci 2017, 10). Työn autonomian lisäksi sisäistä motivaatiota edistää vapaus valita ja mahdollisuus tehdä itsenäisesti. Sisäistä motivaatiota edistää itsenäiset suoritushaastattelut kurssilla. Merkityksellisenä koetaan se, että saa itse valita itselle sopivimman tavan suorittaa. Toista tutkintoa suorittaessa arjessa on mukana työt, ystävät, harrastukset ja mahdollisesti perhe, joten itsenäisten suoritustapojen mahdollisuus korostuu haastateltavien puheissa.

Opiskelun sisäistä motivaatiota edistää mahdollisuus räätälöidä opintoja. Haastateltavat tuovat esiin, että kokemus mahdollisuudesta valita omien mielenkiinnon kohteiden mukaisia opintoja, kuten sivuaineita, on yhteydessä sisäiseen motivaatioon. Motivaatiota edistää myös se, että opintoja suuntaamalla saa opinnoista yksilölliset. Lisäksi se tukee omaa asiantuntijuutta. Tämä on osittain päällekkäinen kyvykkyyden tarpeen kanssa osaamisen kehittämisen suhteen. Sijoitin kategorian autonomiaan, sillä haastatteluissa korostuu tarve itse määrittää omaa toimintaa ja sen suuntaaminen omien mielenkiinnon kohteiden mukaan. Toisen tutkinnon suorittamisen sisäistä motivaatiota edistää myös mahdollisuus itse aikatauluttaa opiskelua. Tämä sijoittuu autonomiaan myös itsesääätelyn tarpeen vuoksi (Ryan & Deci 2017, 10). Aikatauluttaminen luo tunnetta mahdollisuudesta vaikuttaa kokonaisvaltaisesti arjen aikatauluihin, kun arjessa pitää sovittaa niin työn, mahdollisen perheen, harrastusten, vapaa-ajan ja opintojen aikataulut yhteen. Haastatteluissa mahdollisuus räätälöidä ja aikatauluttaa tulee esiin sisäistä motivaatiota lisäävänä ja edistävänä tekijänä opintojen aikana pikemminkin kuin opintoihin hakeutumisen tekijänä.

Halu laajentaa omaa maailmankuvaa motivoi suorittamaan toisen korkeakoulututkinnon. Sen koetaan laajentavan omaa käsitystä maailmasta ja tapaa tehdä asioita. Maailmankuvan laajentaminen on osa autonomiaa, sillä siihen liittyy itsestä lähtevä mielenkiinto laajentaa omaa maailmankuvaa. Lisäksi maailmankuvan laajentaminen voi antaa uuden käsityksen myötä mahdollisuuden toimia aiempaa enemmän oman arvopohjan mukaisesti. Maailmankuvan laajentaminen voi parhaimmillaan opettaa myös itsestään. Lisäksi tutkinnon suorittamiseen motivoi kielteiset kokemukset aiemmalta opiskelualalta. Kielteiset kokemukset aikaisemmalta alalta kategorian pitää sisällään huonoksi koetussa työyhteisössä toimimisen, alan tylsyyden sekä alan huonon tilanteen. Sijoitin kategorian autonomian tarpeeseen, sillä kielteiset kokemukset muun muassa työyhteisöstä voivat rajoittaa autonomian kokemusta eli

mahdollisuutta toimia omien arvojen mukaan ja vaikuttaa itse omaan toimintaansa (Ryan & Deci 2017, 10). Haastateltavat kuvaavat sisäisen motivaation muodostuneen huonossa ja sairaassa työyhteisössä toimiessa, sillä siellä kohtaa arvostiriitoja.

Alan vaihto on myös autonomiaan sisältyvä sisäisen motivaation tekijä. Haastatteluissa nousee esiin tutkinnon suorittamisen motivaatiotekijänä halu vaihtaa alaa, johon toinen tutkinto tuo mahdollisuuden. Haastateltavat tuovat esiin vihan omaa ammattia tai ensimmäistä tutkintoa kohtaan, joka on voinut syntyä uupumuksen myötä. Opiskelemaan lähdetään myös siksi, että voi tehdä omien mielenkiinnonkohteiden mukaista työtä. Sijoitin alan vaihdon autonomiaan, koska alan vaihto lähtee halusta toimia omien mielenkiinnon kohteiden mukaan sekä se on myös yksilöstä itsestä lähtöistä (Ryan & Deci 2017, 10–11). Opintojen aikana sisäistä motivaatiota edistää halu päästä eteenpäin elämässä. Opiskelun, työn ja muun elämän yhteensovittaminen voidaan kokea kuormittavana, joten opintojen suorittamista edistää se, että tietää vaiheen olevan väliaikaista ja tilanteen helpottavan, kun opinnot saa suoritettua loppuun. Autonomiaan tämä sijoittuu siksi, että opintojen suorittaminen on itsesäädelyä ja itse määrittämää toimintaa. Elämässä etenemisen merkittävyydestä kertoo seuraava lainaus.

”Ehkä sellainen iso motivaatiotekijä on se, että ei tällainen työn ja opintojen ja perhe-elämän ja ikääntyneiden omien vanhempien hoitaminen ja kaikki, niin ei tällaista lopputömiin jaksa. Kyllä se on sellainen motivaatiotekijä, että nämä opinnot pitää saada suoritettua ja sitten aukeaa uusi sivu.”

Toisen korkeakoulututkinnon suorittamiseen motivoi opiskeluala. Tämä pitää sisällään yksilön oman mielenkiinnon opintojen sisältöihin sekä opiskelualan erityispiirteet. Haastatteluissa opiskelualan piirteiksi nousee tutkinnon generalistisuus ja luovuus. Opiskelualan piirteiden näkyvyys sisäisessä motivaatiossa on yksilökohtaista haastattelujen perusteella, sillä ne liittyvät yksilön mielenkiinnon kohteisiin. Opintojen sisällöt edistävät sisäistä motivaatiota, kun kurssisisällöt koetaan mielenkiintoisina. Mielenkiinto aiheuttaa kohtaan luo mielenkiintoa opintojen suorittamiseen. Haastateltavat nostavat esiin myös sen, että opintoihin haudutaan sen tarjoamien mielenkiintoisten aiheiden vuoksi. Opiskeluala kategoria on osa autonomiaa, sillä sisäinen motivaatio tutkintoon tulee mielenkiinnonkohteiden mukaisesta toiminnasta, joka itse valitaan (Ryan & Deci 2017, 10). Itse valittu toiminta tyydyttää autonomian tarvetta ja mielenkiintoiset sisällöt edistävät sisäistä motivaatiota suorittaa opintoja.

Lisäksi tutkinnon suorittamiseen sisäisesti motivoi ympäristön antamat mahdollisuudet eli ensimmäisen tutkinnon huonot pito- ja vetovoimatekijät sekä alan työskentelyolosuhteiden haasteet. Tällaiset tekijät haastateltavien mukaan luo halua kehittää itseään ja halua päästä vaikuttamaan kielteisiin tekijöihin tulevaisuudessa. Lisäksi sisäistä motivaatiota luo työn vaatimusten ja oman taitotason ollessa vastakkaiset. Työ ei tarjoa yksilölle tarpeeksi haastetta tai sitä ei koeta mielenkiintoisena.

4.3 Kyvykkyyden tarve

Toisen korkeakoulututkinnon suorittamisen sisäiseen motivaatioon on yhteydessä kyvykkyyden psykologinen perustarve ja sen täyttyminen. Kyvykkyyden tarpeeseen liittyviä sisäisen motivaation tekijöitä aineistostani muodostui 14. Sisäisesti motivoivia tekijöitä ovat onnistumisen kokemukset, oman osaamisen kehittymisen huomaaminen, omien taitojen hyödyntäminen, innostuksen kokemus, menestys opinnoissa sekä älyllinen haastavuus. Lisäksi sisäisesti motivoi tutkinnon suorittaminen yliopistossa, halu vaikuttaa, itsensä kehittäminen, kunnianhimoisuus, ymmärryksen kasvattaminen, työelämämahdollisuuksien lisääminen, töiden ja opintojen yhdistäminen sekä yliopistoyhteisön muut jäsenet. Kyvykkyyden tunne onkin tunnistettu motivaatiotekijä korkeakouluopiskelua koskevissa tutkimuksissa (Mishra, Yousaf & Amin 2021, 202, 211). Kokemus omasta kyvykkyydestä nähdään merkityksellisenä sisäisen motivaation muodostumisessa ja ylläpitämisessä (Vansteenkiste, Ryan & Soenens 2020, 3).

Haastatteluissa esiin noussut sisäisen motivaation tekijä on onnistumisen kokemukset etenkin opintosuorituksissa. Oman toiminnan seurauksena syntyneet onnistumisen kokemukset ovat osa kyvykkyyden tunteen kokemusta, mikä edistää ja synnyttää sisäistä motivaatiota (Ryan & Deci 2017, 95–96). Onnistumisen kokemukset voivat liittyä myönteisen palautteen saamiseen sekä tyytyväisyyteen itseä kohtaan. Itsemääräämisteorian mukaan myönteinen palaute lisää sisäistä motivaatiota (Ryan & Deci 2000, 70). Haastateltavat tuovat esiin myös sen, että opintosuoritusta tehdessä tajuaa oman toiminnan olevan sujuvaa ja ikään kuin olevansa sisällä aiheessa. Onnistumisen kokemusten koetaan lisäävän sisäistä motivaatiota siten, että muodostuu halu tai jopa tavoite saada lisää onnistumisen kokemuksia. Sisäinen motivaatio opiskella voi muodostua myös siitä, että muilla elämänosa-alueilla kokee olevansa tyytymätön, niin hakeutuu opiskelemaan, koska siellä kokee pystyvänsä saavuttamaan onnistumisen kokemuksia.

Sisäinen motivaatiotekijä on oman osaamisen kehittymisen huomaaminen. Sijoitin osaamisen kehittymisen huomaamisen alakategorian kyvykkyyden tarpeen alaiseksi, koska ihmisellä on itsemääräämisteorian mukaan tarve kokea taitavuutta ja pätevyyttä itselle merkityksellisessä kontekstissa. Kyvykkyyden tarpeen tyydyttyessä se edistää sisäistä motivaatiota. (Ryan & Deci 2017, 11, 119.) Haastatteluissa esiin tulee se, että kokemus omasta pätevyydestä ja osaamisesta tulee tilanteissa, joissa kokee ahaa-elämyksen tai oivaltaa uutta. Se koetaan merkityksellisenä tapahtumana, sillä ne konkreettisesti tuovat esiin osaamisen kehityksen. Se motivoi jatkamaan opintoja. Sisäistä motivaatiota edistää myös se, että löytää työympäristöstä opinnoissa käsiteltyjä ilmiöitä. Haastateltavat nostavat esiin sen, että on merkityksellistä sisäisen motivaation kannalta myös itse uskoa omaan osaamiseensa.

”Sisäinen motivaatio tulee ehkä opintojen myötä siitä, että on tiettyjä kursseja menossa ja siellä oivaltaa asioita sekä saa ahaa-elämyksiä.”

Osaamisen kasvamisen myötä toisen korkeakoulututkinnon suorittamiseen motivoi myös jo olemassa olevien taitojen ja kykyjen hyödyntäminen. Sisäistä motivaatiota edistää, kun pääsee hyödyntämään omia taitoja, joita ei voi hyödyntää muilla elämän osa-alueilla. Taitojen hyödyntäminen tuo mielihyvää sekä edesauttaa opintojen suorittamisessa. Omien taitojen ja kykyjen hyödyntäminen on osa kyvykkyyden tarvetta, sillä siihen sisältyy tunne oman toiminnan omistajuudesta sekä tunne tehokkaasta toiminnasta (Ryan ja Deci 2017, 11, 95). Opintojen suorittamisen sisäistä motivaatiota edistää myös innostumisen kokemukset opinnoista. Haastateltavat tuovat esiin, että innostuminen opintoihin liittyvästä temasta saa aikaan halun oppia mahdollisimman paljon lisää aiheesta. Kyvykkyyden kokemukseen liittyy mahdollisuus kasvaa (Ryan & Deci 2020, 1). Innostumisen kokemus saakin aikaan tunteen halusta oppia mahdollisimman paljon uutta ja kasvattaa omaa osaamista.

Sisäinen motivaatio muotoutuu ja lisääntyy opinnoissa menestymisen myötä. Menestymisellä haastateltavat tarkoittavat hyviä arvosanoja sekä kokemusta opintojen hyvästä sujuvuudesta. Haastatteluissa esiin nousee menestyksen rooli kyvykkyyden ja osaamisen kokemuksen muodostumisessa. Kokemus siitä, että osaa ja pystyy suoriutumaan haasteellisistakin tehtävistä, on merkityksellinen ihmisen sisäiselle motivaatiolle (Ryan & Deci 2000, 70). Sen koetaan luovan uskoa omasta pystyvyydestä. Opinnoissa menestyminen erottuu onnistumisen kokemusten kategoriasta siten, että menestys luo sisäistä motivaatiota pystyvyyden

kokemuksen kautta, kun taas onnistumisen kokemuksessa haastateltavat korostavat sisäisen motivaation kasvua myönteisten tunteiden, kuten mielihyvän kautta.

”Minä pärjään opinnoissani verrattain todella hyvin ja se tietenkin tuo sitä motivaatiota ja kyvykkyyden kokemusta. Se tuo myös ajatusta siitä, että minä pystyn.”

Kyvykkyyden tunteeseen liittyy riittävän haastetason ja yksilön osaamisen kohdannon vaatimus (Martela & Jarenko 2014, 29–30). Tutkinnon suorittamiseen motivoikin opintojen tarjoama älyllinen haastavuus. Sen koetaan kehittävän omaa osaamista, asiantuntijuutta sekä tarjoavan mielekästä haastetta opintoihin. Tämä motivoi sisäisesti niin hakeutumaan kuin jatkamaan opintoja. Toinen sisäisen motivaation tekijä on yliopistotutkinnon suorittaminen. Motivoivana tekijänä nousee esiin ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaminen, yliopiston tieteellisyys sekä koetut paremmat työmahdollisuudet. Lisäksi yhteiskunnan antama arvostus yliopistotutkintoa kohtaan motivoi opiskelemaan. Tämä on osittain päällekkäinen yhteenkuuluvuuden tarpeen kanssa yhteiskunnan ja sosiaalisen arvostuksen kaipuun osalta. Sijoitin tämän kuitenkin kyvykkyyden tarpeeseen, sillä haastateltavat korostavat yliopistotutkinnon tuomaa mahdollisuutta kasvattaa omaa osaamista ja pätevyyttä. Yliopisto nähdään kyvykkyyden tarpeen kannalta ympäristönä, jossa osaamisen kasvulle on optimaaliset mahdollisuudet (Ryan & Deci 2020, 1).

Halu vaikuttaa motivoi sisäisesti suorittamaan toisen korkeakoulututkinnon. Vaikuttamisen kategoria pitää sisällään halun vaikuttaa maailmaan ja yhteiskuntaan. Tutkinnon ajatellaan antavan mahdollisuuksia ja osaamista tehdä muutosta. Mahdollisuudet vaikuttaa voivat tulla toisen tutkinnon antaman pätevyyden avulla esimerkiksi työelämässä etenemällä. Haastatte- luissa tulee esiin se, että opintojen ja työn yhdistyessä opiskelut tuovat tunnetta siitä, että kykenee vaikuttamaan. Kyvykkyyden tarve pitää sisällään tunteen oman toiminnan merki- tyksellisyydestä ja vaikuttavuudesta itselle merkityksellisessä ympäristössä (Ryan & Deci 2017, 11).

Toinen korkeakoulututkinto suoritetaan, koska yksilö haluaa kehittää itseään. Korkeakoulu- tutkinnon suorittaminen tarjoaa itsensä kehittämiseksi ympäristön, jossa se on mahdollista. Itsensä kehittämisen mahdollistava ympäristö edistää kyvykkyyden tunnetta (Ryan & Deci 2020, 1). Itsensä kehittämällä tarkoitetaan tässä oman osaamisen, kykyjen ja ajattelun ke- hittämistä. Lisäksi siihen kuuluu halu oppia uutta. Haastateltavat kuvaavat itsensä

kehittämistä itsestä lähtevänä kiinnostuksena kehittyä sekä kasvattaa omaa osaamista. Itsensä kehittämisen kategoria on päällekkäinen autonomian tarpeen kanssa, sillä itsensä kehittäminen on lähtöisin puhtaasta omasta mielenkiinnosta (Ryan & Deci 2017, 10). Se ei lähde työn tuomasta osaamisen kasvattamisen tarpeesta, vaan omasta mielenkiinnosta. Sijoitin itsensä kehittämisen kyvykkyyden tarpeeseen, sillä haastateltavat korostavat opintojen suorittamisen sisäisen motivaation olevan oman osaamisen, pätevyyden ja asiantuntijuuden lisäämistä. Opintojen nähdään kehittävän omaa asiantuntijuutta lisäämällä tietoa sekä kehittämällä kykyä moninäkökulmaiseen pohdintaan. Opintoihin motivoi etenkin opintojen tarjoama mahdollisuus kehittää kykyä ajatella, pohtia ja käsitellä ilmiöitä. Uuden oppiminen syventää omaa osaamista ja antaa uutta ajattelutapaa. Itsensä kehittäminen voi liittyä myös yksilön persoonaan, josta kertoo alla oleva lainaus.

”Minä olen jotenkin kuitenkin luonteeltani sellainen elinikäinen oppija. Sellainen itsensä kehittäminen ja uusien asioiden haltuunotto on jotenkin osa minun luonnettani ja persoona.”

Sisäinen motivaatio toisen korkeakoulututkinnon suorittamiseen voi kummuta kunnianhimmasta. Kunnianhimmolla tarkoitetaan halua näyttää itselle, että pystyy suoriutumaan toisen korkeakoulututkinnon teosta. Kunnianhimo sijoittuu kyvykkyyden tarpeeseen, sillä tämä on yhteydessä tarpeeseen kokea pärjäävänsä ja pystyvänsä itse onnistumaan toiminnassaan. Olennaista on se, että asetettu tavoite tarjoaa riittävää haastetta yksilölle. (Ryan & Deci 2017, 39, 95.) Haastattelussa tulee esiin kunnianhimoisuus myös yksilön ominaisuutena tai luonteenpiirteenä. Sisäinen motivaatiotekijä toisen tutkinnon suorittamiseen on myös ymmärryksen lisäys. Se pitää sisällään halun ymmärtää yhteiskunnan ja työelämän ilmiöitä laajemmin. Haastatteluissa nousee esiin halu lisätä omaa ymmärrystä, jotta voi tulevaisuudessa tunnistaa ja ymmärtää paremmin omaan työhön liittyviä ilmiöitä. Lisäksi opintojen koetaan vastaavaan kysymykseen miksi. Opintoja suoritetaan, jotta ymmärtää yhteiskunnallisia syy-yhteyksiä ja ilmiöitä paremmin. Haastatteluissa nousee esiin ymmärryksen lisäyksen yhteys kokemukseen paremmasta osaamisesta työssä. Seuraava lainaus korostaa ymmärryksen lisäyksen merkittävyyttä sisäisen motivaation tekijänä.

”Motivaatio tehdä opintoja on aivan valtava. -- -- Minun motivaatio tulee siitä, että tulee ymmärrystä niistä ilmiöistä, joihin on vuosien saatossa työelämässä törmännyt. -- -- Ehkä

juuri se ymmärrys niistä ilmiöistä on semmoinen todella motivoiva. -- -- Minun tämän hetkiset sivuaineet tuo semmoista uudenlaista ymmärrystä ja ajattelua. ”

Sisäinen motivaatio toisen korkeakoulututkinnon suorittamiseen tulee työelämämahdollisuuksien lisäämisestä tutkinnon avulla. Sisäinen motivaatio muodostuu oman osaamisen kasvattamisesta työelämän tavoitteiden saavuttamiseksi sekä työelämän mahdollisuuksien lisäämiseksi. Motivaatiota koetaan siitä, että opiskelualalla on laajat työelämämahdollisuudet. Opiskelu on väline saavuttaa omien toiveiden ja haaveiden mukainen työpaikka. Tätä korostaa myös se, että tietyt ammatit ovat nimikesuojattuja ja edellyttävät tutkinnon suorittamista. Tutkinnon suorittaminen antaa myös mahdollisuuden edetä urallaan kyvykkyyttä ja osaamista lisäämällä.

Toinen työelämään liittyvä sisäisen motivaation tekijä on kokemus siitä, että opinnot tukevat ja hyödyttävät nykyisessä työssä. Sisäistä motivaatiota edistää kokemus siitä, että opinnot tarjoavat ikään kuin työkaluja ja oivalluksia, joita voi hyödyntää oman työn suorittamisessa. Opinnot lisäävät siis omaa asiantuntijuutta ja tunnetta osaamisesta itselle merkityksellisessä ympäristössä eli työelämässä. Haastateltavat kokevat opintojen ja työn yhteyden kaksisuuntaisena eli myös työelämässä olemisen edistää opintojen suorittamisen motivaatiota. Työelämä antaa opintojen ilmiöille tarttumapintaa sekä mahdollistaa todellisten esimerkkien hyödyntämisen. Tarttumapinta ja opintojen teemojen samaistuttavuus työn kautta koetaan lisäävän motivaatiota opintojen suorittamiseen, sillä se luo mielekkyyttä opiskeluun.

”Kun olen tehnyt alan töitä, niin minulla on toisenlaiset valmiudet opiskella ja se työ on tukenut ihan älyttömästi sitä. -- -- Kyvykkyys minun kokemukseni mukaan kehittyy siinä kaiken ohessa, mutta erityisesti työ ja se, että opintoja pystyy sitomaan työelämään, niin se vie, se on todella vahva draiveri. -- -- Kun sitä pystyy sitomaan johonkin, niin se antaa todella paljon.”

Mahdollisuus soveltaa opintojen asioita työelämään antaa myös opintojen suorittamiseen itsevarmuutta, kun opintojen teemat eivät ole irrallisia, vaan niitä voi soveltaa ja pohtia oman työn avulla. Sen koetaan edistävän ammatillista kehittymistä. Sisäisesti motivoitunut toiminta ilmentää yleensä enemmän itsevarmuutta kuin ulkoisen motivaation ohjaama toiminta (Ryan & Deci 2000, 69). Opintojen hyödynnettävyys työelämässä liittyy myös siihen, että toinen korkeakoulututkinto lisää ensimmäisen tutkinnon tuomaa osaamista ja

asiantuntijuutta. Sisäistä motivaatiota tuo se, että uusi osaaminen on hyödynnettävissä aikaisemman tutkinnon tuomalla työpaikalla. Haastatteluissa esiin nousee oman osaamisen riittämättömyys omien työtehtävien menestyksekkääseen hoitamiseen. Tätä kautta on tullut motivaatio lähteä suorittamaan toinen tutkinto.

Haastatteluissa nousee esiin muiden yliopistoyhteisön jäsenten merkitys sisäiseen motivaatioon. Haastateltavat nostavat esiin, että muut yliopistoyhteisön jäsenet motivoivat sisäisesti inspiraation, esimerkin ja vuorovaikutuksen välityksellä. Luennoitsijoiden ja professoreiden osaamisen koetaan inspiraation kautta motivoivan suorittamaan kursseja sekä tekemään yhteistyötä heidän kanssaan. Lisäksi haastatteluissa nousee esiin heidän antaman tuen merkitys sisäiseen motivaatioon, sillä tuen tarjoaminen ja saaminen nähdään edistävän osaamista. Muiden opiskelijoiden osaaminen, ammattitaito ja ajatukset koetaan antavan lisää yksilön omaan osaamiseen, sillä keskustelut opettavat ja laajentavat ymmärrystä teemoista. Sisäistä motivaatiota koetaan myös mahdollisuudesta käydä muiden jäsenten kanssa akateemisia keskusteluja. Tällä tarkoitetaan sitä, että yliopistoyhteisöstä löytyy tällaisista keskusteluista kiinnostuneita yksilöitä. Voidaan siis sanoa, että muiden yliopistoyhteisön jäsenten merkitys sisäiseen motivaatioon näkyy sitä edistävänä tekijänä. Muut jäsenet kehittävät osaamista, mutta myös luovat tunnetta ja kokemusta yhteisöstä. Muiden yliopistoyhteisön jäsenten alakategoria on päällekkäinen yhteenkuuluvuuden kuin kyvykkyyden perustarpeen yläkategorian kanssa. Sijoitin sen kyvykkyyden tarpeeseen, sillä haastateltavien vastauksissa korostui oman osaamisen kehittyminen ja sen hyödyntäminen vuorovaikutustilanteissa pikemminkin kuin tarve olla osa yliopistoyhteisöä.

4.4 Yhteenkuuluvuuden tarve

Yhteenkuuluvuuden psykologinen perustarve on yhteydessä toisen korkeakoulututkinnon suorittamisen sisäiseen motivaatioon. Yhteenkuuluvuuden tarpeeseen sisältyviä sisäisen motivaation tekijöitä on viisi: sosiaalinen arvostus, vuorovaikutus opiskelijoiden kesken, läheisten tuki ja kannustus, merkityksellisyyden kokemus sekä osaamisen kasvun tunnistaminen. Olen jaotellut edellä mainitut tekijät yhteenkuuluvuuden tarpeen alaisiksi niiden ja teorian sisällöllisen vastaavuuden vuoksi. Itsemääräämisteorian mukaan yhteenkuuluvuuden tarpeen täyttämistä tukee tunne siitä, että on arvostettu ja hyväksytty osa sosiaalista yhteisöä tai joukkoa. Yhteenkuuluvuuden tarpeeseen teoriassa liittyy myös tunne vastavuoroisesta välittämisestä. (Ryan & Deci 2017, 11, 86.)

Sosiaalisen arvostuksen kaipuu tai tarve motivoi sisäisesti suorittamaan toisen korkeakoulututkinnon. Sosiaalisen arvostuksen kategorian sijoitin yhteenkuuluvuuden tarpeen alaiseksi, sillä itsemääräämisteorian mukaan yksilöllä on tarve kokea arvostusta ja hyväksyntää (Ryan & Deci 2017, 96). Haastateltavat tuovat esiin, että sisäisen motivaation tekijänä sosiaalinen arvostus liittyy työelämässä kohdattuun aliarvostukseen sekä haluun saada arvostusta omasta työstään. Alla oleva sitaatti tuo esiin tämän. Haastateltavat nostavat esiin halun kokea oma työpanos arvokkaana niin työkavereiden ja asiakkaiden silmissä. Se sisäisesti motivoi kouluttautumaan. Sosiaalisen arvostuksen tarpeen täyttäminen etenkin osaamista kasvattamalla on osittain päällekkäinen kyvykkyyden perustarpeen kanssa, sillä kyvykkyyden tarvetta tyydytetään omaehtoisella toiminnalla, jossa yksilö kokee oman osaamisen päässeensä käyttöön tai sen koetaan kehittyvän hyödyllisellä tavalla (Vansteenkiste, Ryan & Soenens 2020, 3). Sijoitin sen yhteenkuuluvuuden tarpeeseen, koska haastatteluissa pääpaino sosiaalisessa arvostuksessa sisäisen motivaation tekijänä on kokemuksessa saada hyväksyntää ja arvostusta muilta yksilön elämismailman yhteisön jäseniltä kuten työkavereilta. Sosiaalinen arvostus koetaan sisäisen motivaation tekijänä myös siten, että toisella korkeakoulututkinnolla halutaan saada arvostusta omalta lähipiiriltä. Tähän kuuluu olennaisesti lähipiirin kunnioitus ja sen liittyminen arvostuksen haluun.

”Tunsin itseni todella aliarvostetuksi siihen nähden, että tiesin oman arvon olevan enemmän mitä minulle maksetaan sekä tiesin olevani todella hyvä siinä työssäni. Lähdin sitten etsimään mitä voisin tehdä. -- -- Toivoisin, että voisin saada tietynlaista arvostusta työkavereilta ja asiakkailtakin.”

Yhteenkuuluvuuden tarpeeseen kuuluu olennaisesti tarve olla sosiaalisesti hyväksytty yhteisön jäsen (Ryan & Deci 2017, 11). Vuorovaikutus muiden opiskelijoiden kanssa edistää sisäistä motivaatiota toisen tutkinnon suorittamiseen. Sisäistä motivaatiota rakentaa verkostoituminen muihin opiskelijoihin, keskustelut opiskelijoiden kesken, ryhmätöiden teko, läsnäolo luennot perinteiseen tapaan luentosalissa sekä opiskelevien ystävien kanssa käydyt keskustelut. Tämä on osittain päällekkäinen kyvykkyyden tarpeen kanssa, sillä haastateltavat tuovat esiin muiden opiskelijoiden lisäävän sisäistä motivaatiota, sillä keskustelut eri taustaisten ihmisten kanssa rikastuttavat omaa ajattelua sekä luovat ymmärrystä keskusteltavista aiheista. Lisäksi vuorovaikutustilanteet nähdään luontaisena tapana käsitteellistää opiskeltavia aiheita. Tässä tutkielmassani sijoitin sen yhteenkuuluvuuden tarpeeseen, sillä haastatteluissa nousi esiin pääasiassa vuorovaikutuksen rooli yhteisöllisyyden rakentajana.

Lisäksi vuorovaikutus opiskelijoiden kesken pitää sisällään keskustelut opintojen ulkopuolisten ystävien kanssa, jotka opiskelevat toista alaa. Mahdollisuus jakaa omia haasteita, ajatuksia tai opiskeluun liittyviä asioita koetaan lisäävän sisäistä motivaatiota, sillä ne edistävät yhteenkuuluvuutta ja samaistumista. Sisäistä motivaatiota koetaan edistävän paikan päällä olevat luennot ja ryhmätyöt, koska siellä on mahdollisuus verkostoitua sekä nähdä muita opiskelijoita. Haastateltavat kuvaavat, että kasvokkain tapahtuvat tapaamiset luovat kokemusta siitä, että yhdessä tehdään samoja opintoja ja tilanne on osittain ainakin sama. Seuraava lainaus kertoo niiden merkittävydestä sisäisen motivaation tekijänä.

”Pienryhmätyöt ja luennot ovat sellaisia, mitkä sisäisesti motivoivat hirveästi ja ne myös voimaannuttavat aika tavalla. Se on kivaa, vaikka kirjalliset työt eivät ehkä etenisi siinä tahdissa missä toivois.”

Sisäistä motivaatiota edistää myös läheisten tuki ja kannustus. Läheisiksi haastateltavat nostavat ystävät, kumppanin ja perheen. Sisäisen motivaation tekijänä läheisten tuki ja kannustus sijoittuu yhteenkuuluvuuden tarpeen alaiseksi, koska yhteenkuuluvuuteen sisältyy kokemus välittämisestä ja merkityksellisyydestä muille ihmisille (Vansteenkiste, Ryan & Soenens 2020, 3). Tuki ja kannustus voidaan ajatella olevan osoitus siitä, että läheiset välittävät ja tukevat yksilöä hänelle merkityksellisissä asioissa. Haastatteluissa nousee esiin läheisiltä saatava ymmärrys ja tuki etenkin sisäistä motivaatiota edistävänä tekijänä. Tuki ja kannustus auttaa opiskelemaan pikemminkin kuin saa opiskelemaan. Turvallisuuden tunteen kokemus on yhteydessä yhteenkuuluvuuden tarpeen täyttymisen kautta sisäisen motivaation kukoistamiseen. Itsemääräämisteorian mukaan sisäinen motivaatio kukoistaa sosiaalisessa ympäristössä, jossa yksilö voi kokea turvallisuutta ja yhteenkuuluvuutta. (Ryan & Deci 2000, 71.) Läheisten osoittama ymmärrys, arvostus, tuki ja kannustus edistävät sisäistä motivaatiota yhteenkuuluvuuden tarvetta täyttämällä.

”Läheisin ihminen näkee opiskelun arvokkaana. Se tuki, kannustus ja ymmärrys siitä, mitä opiskelu vaatii, niin vaikuttaa todella paljon siihen, että on helpompi motivoitua ja opiskella.”

Merkityksellisyyden kokemus osaltaan motivoi suorittamaan toisen tutkinnon. Merkityksellisyyden kokemus tarkoittaa tässä yhteydessä niin halua kokea merkityksellisyyttä kuin opiskelun tuomaa merkityksellisyyden tunnetta. Merkityksellisyyden kokemus on osa

yhteenkuuluvuutta, sillä ihmisellä on tarve kokea olevansa arvokas ja merkityksellinen jäsen omassa sosiaalisessa ympäristössään (Ryan & Deci 2017, 11). Merkityksellisyyden kokemukseen sisältyy myös halu auttaa muita ihmisiä, sillä auttaminen voi luoda kokemusta merkityksellisyydestä yhteisölle ja muille yhteiskunnan jäsenille. Merkityksellisyyden tunteen kokemus voi tulla työstä, opiskelusta tai vapaa-ajan toiminnasta. Haastateltavien mukaan siihen liittyy kuitenkin kokemus toisten ihmisten antamasta arvostuksesta ja jäsenyydestä itselle tärkeässä ympäristössä.

Sisäistä motivaatiota edistää myös se, että yksilön osaamisen kasvu tunnustetaan hänelle merkityksellisessä sosiaalisessa ympäristössä. Haastatteluissa nousee esiin se, että työkavereilta saadut kommentit ja kehut osaamisen kehittymisestä edistävät opiskelun sisäistä motivaatiota. Ne tuovat myös mielihyvää, sillä kommentit koetaan arvostuksen osoituksena opiskelujen suorittamisesta ja sen tuomasta osaamisen kasvusta. Sijoitin tämän yhteenkuuluvuuden tarpeen alakategoriaksi arvostetuksi tulemisen sekä muilta saadun kunnioituksen luoman mielihyvän vuoksi. Haastattelussa esiin nousee esiin osaamisen tunnustuksen tuoma sosiaalinen arvostus ja kunnioitus pikemmin kuin taitavuuden tai pätevyyden kokemus.

5 POHDINTA

5.1 Tulosten yhteenveto

Tulosteni mukaan niin autonomia, yhteenkuuluvuus ja kyvykkyys ovat osa sisäistä motivaatiota tutkintoa suorittaessa. Tuloksissani esiin nousee etenkin autonomia ja kyvykkyys, kun taas yhteenkuuluvuuteen sisältyviä sisäisen motivaation tekijöitä on huomattavasti vähemmän. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö yhteenkuuluvuuden perustarve ole osa sisäistä motivaatiota. Sisäisen motivaation tekijöiden esiintyminen ja rooli on yksilökohtainen. Tutkielmassani ei nouse esiin yleisimpiä sisäisen motivaation tekijöitä toisen korkeakoulututkinnon suorittamiseen, vaan jokaisen haastateltavan sisäinen motivaatio koostuu subjektiivisesti. Tämä näkyy etenkin yhteenkuuluvuuteen sisältyvien tekijöiden kohdalla. Tämän tutkimuksen tuloksissa painottui näkökulma, että muilla opiskelijoilla tai läheisillä ei ole merkitystä sisäiseen motivaatioon. Toisaalta tuloksissa nousi esiin keskustelujen ja ryhmätöiden merkitys sisäisen motivaation edistäjänä. Kokemus omasta sisäisestä motivaatiosta voi myös vaihdella eri vaiheessa opintoja. Sen intensiteetti ja tekijät eivät ole jatkuvia tai pysyviä. Vaikka toinen korkeakoulututkinto suoritetaan vain itseä varten ja kokemus sisäisestä motivaatiosta voi olla vahva, niin opintojen suorittaminen voi olla haastavaa ja sisäinen motivaatio voi heiketä ja vahvistua eri tilanteissa.

Eri sisäisen motivaation tekijät voivat olla liikkeelle panevia voimia tai ruokkia jo syntyneitä sisäistä motivaatiota. Toisen korkeakoulututkinnon suorittamisen sisäisen motivaation tekijät, jotka saavat aloittamaan opinnot tai toimivat pikemminkin liikkeelle panevina voimina ovat arvot, opiskelu itseä varten, kaikki työhön liittyvät tekijät, maailmankuvan laajentaminen, aikaisemman alan kielteiset kokemukset, ymmärryksen lisäys, itsensä kehittäminen, vaikuttaminen, yliopistotutkinto, älyllinen haastaminen, sosiaalinen arvostus ja merkityksellisuuden kokemus. Nämä tekijät nousevat tuloksissa esiin tekijöinä, miksi alun perin on hakeuduttu opiskelemaan. Ei voida ajatella kovinkaan mustavalkoisesti siitä, onko sisäisen motivaation tekijä liikkeelle paneva voima vai motivaatiota edistävä tekijä, sillä tekijät voivat näkyä sisäisessä motivaatiossa molemmissa rooleissa yhtä aikaa. Esimerkiksi arvot voivat saada hakeutumaan tietyille alalle, mutta ne voivat myös edistää sisäistä motivaatiota, kun huomattaessaan opintojen edistävän omia arvoja laajemmin omassa elinympäristössä.

Sisäisen motivaation tekijät voivat olla myös yhteydessä toisiinsa. Tarkoitan tällä sitä, että tekijät voivat olla ikään kuin päällekkäisiä ja voivat edistää toinen toistaan. Esimerkiksi vuorovaikutus muiden opiskelijoiden kanssa näkyy tuloksissa sisäistä motivaatiota edistävästä tekijänä, koska se on keino kasvattaa omaa osaamista, mikä myös edistää sisäistä motivaatiota suorittamalla opinnot. Yhteenvetona tutkielmani tuloksista voidaan sanoa, että toisen korkeakoulututkinnon suorittamisen sisäinen motivaatio on monen eri sisäisen motivaatiotekijän summa. Tuloksissani painottui työelämään liittyvät tekijät, kuten alan vaihto ja opintojen hyödynnettävyys nykyisessä työssä. Lisäksi tuloksissa painottui arvot, ymmärryksen lisäys sekä itsensä kehittäminen. Yksistään mikään tekijä, esimerkiksi alan vaihto, ei saa suorittamaan opintoja, vaan siihen liittyy monia tekijöitä. Sisäisen motivaation tekijät ovat yhteydessä itsemääräämisteorian psykologisiin perustarpeisiin, jotka kaikki kolme näkyvät tutkielmani haastateltavien kokemuksessa sisäisestä motivaatiosta tutkintoa kohtaan.

5.2 Tulosten tarkastelua

Tutkielmani tulokset vahvistavat itsemääräämisteorian näkemystä siitä, että sisäinen motivaatio edellyttää kaikkia kolmea psykologista perustarvetta (Di Domenico & Ryan 2017, 2–3). Tutkielmassani sisäisen motivaation tekijät jakautuvat niin autonomian, kyvykkyyden kuin yhteenkuuluvuuden tarpeisiin. Yhteenkuuluvuuden tarpeen yhteys sisäiseen motivaatioon tulee esiin. On kuitenkin huomioitava se, että tuloksissa siihen sisältyviä tekijöitä on huomattavasti vähemmän kuin autonomiaan tai kyvykkyyteen sisältyviä tekijöitä. Yhteenkuuluvuuden tarve on siis osa toisen korkeakoulututkinnon sisäistä motivaatiota. Huomioitavaa on se, että tuloksissani autonomian ja kyvykkyyden tarve korostuvat. Autonomian ja kyvykkyyden tarpeen merkitys sisäiselle motivaatiolle on korostunut Di Domenicon ja Ryanin mukaan (Di Domenico & Ryan 2017, 2).

Itsemääräämisteorian näkökulmasta opiskelun sisäistä motivaatiota tutkittaessa yhteenkuuluvuuden tarpeen tulokset ovat olleet vaihtelevia. Holzerin ja kumppaneiden (2021) tutkimuksessa ei ilmennyt sisäisen motivaation ja yhteenkuuluvuuden tarpeen yhteyttä (Holzer 2021, 850). Kun taas Goldman, Goodboy ja Weber (2017) tutkimuksessaan todistavat, että opiskeluympäristö edistää niin autonomian, kyvykkyyden kuin yhteenkuuluvuuden tarpeen tyydyttämistä, mikä puolestaan edistää opiskelun sisäistä motivaatiota (Goldman, Goodboy & Weber 2017, 185-186). Tutkielmani tuloksissa yhteenkuuluvuuden tarve ilmenee osana opiskelun sisäistä motivaatiota, mikä poikkeaa Holzerin ja kumppaneiden (2021) sekä Fayen

ja Sharpen (2008) näkemyksistä. Tulokseni psykologisten perustarpeiden merkityksestä opiskelun sisäiseen motivaatioon ilmentävät Decin ja Ryanin näkemystä siitä, että sisäisen motivaation ja kaikkien kolmen psykologisen perustarpeen välillä olevasta yhteydestä (Ryan & Deci 2017, 99).

Aineistossani tulee esiin Ryanin ja Decin määritelmä siitä, että sisäinen motivaatio ilmentää yksilön omaa mielenkiintoa, mielihyvää ja täysin itsestä lähtöistä toimintaa (Ryan & Deci 2020, 2). En määritellyt haastateltaville sisäistä motivaatiota, vaan he saivat itse kertoa, mitä se heille tarkoittaa. Tuloksissani näkyy se, että toinen tutkinto suoritetaan vain itsensä takia ja sitä ohjaa täysin yksilöstä itsestään lähtevä mielenkiinto opiskelualaa ja opiskelua kohtaan. Sisäistä motivaatiota edistää mielihyvän kokeminen, jota voi tuntea muun muassa onnistumisten, osaamisen kehittymisen huomaamisen, vaikuttamisen ja innostumisen kokemusten myötä. Mielihyvä ei suoranaisesti nouse tuloksissani sisäisen motivaation tekijäksi, mutta se on nähtävissä etenkin kyvykkyyden tarpeeseen liittyvien sisäisten motivaatiotekijöiden kuvauksissa.

Aikaisempaa tutkimusta toisen korkeakoulututkinnon suorittamisen sisäisestä motivaatiosta en löytänyt. Tutkielmani tulokset antavat uutta näkökulmaa opiskelun sisäiseen motivaatioon ja sen muodostumiseen etenkin korkeakouluopiskeluun liittyen. Aikaisempaa tutkimusta töiden ohella toisen tutkinnon suorittamista sisäisen motivaation kannalta oli haasteellista löytää. Löysin tutkimuksia liittyen töiden ja opintojen yhdistämisen vaikutuksesta hyvinvointiin, opintomenestykseen ja sosiaaliseen elämään. Tutkielmani tulokset laajentavat aikaisempaa tutkimusta ja tuovatkin esiin kokemusperäistä tietoa toista korkeakoulututkintoa töiden ohella suorittavien sisäisestä motivaatiosta. Tutkielmassani viittaamiini aikaisempiin tutkimuksiin, liittyen opiskelun sisäiseen motivaatioon, ero on se, että tutkin sisäisen motivaation tekijöitä enkä sitä, näkyykö psykologiset perustarpeet sisäisessä motivaatiossa. Tutkielmani lähtöoletuksena oli, että psykologiset perustarpeet ovat osa sisäistä motivaatiota. Tuloksissani tuleekin tarkemmin esiin se, mitä psykologiset perustarpeet pitävät sisälleen puhuttaessa opiskelun sisäisestä motivaatiosta.

5.3 Johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheet

Tutkielma vastaa kysymyksen, mitkä itsemääräämisteorian tekijät motivoivat suorittamaan toisen korkeakoulututkinnon. Tavoitteena oli saada kokemusperäistä tietoa siitä, mikä saa

yksilön suorittamaan toisen korkeakoulututkinnon töiden ja muun elämän ohella. Tutkielmani empiirisen aineiston keruu ja laadullinen analyysi onnistui siinä mielessä, että aineisto vastasi tutkimuskysymykseen sekä valitsemani analyysimenetelmä antoi mahdollisuuden lähestyä aineistoa sen ehdoilla ennen teorialle alistamista. Empiirisen aineiston keruun haasteena oli sen laajuus. 135:een sivuun litteroitua aineistoa sisältyi myös tutkielmani aiheen kannalta hyödytöntä sisältöä, jota jätin pois lukiessani aineistoa litteroinnin jälkeen. Haastattelukysymysten lisääminen ensimmäisen haastattelun jälkeen oli oikea valinta, sillä kysymykset auttoivat suuntaamaan keskustelua sisäiseen motivaatioon. Itsemääräämisteorianaan tekemäni rajaukset mielestäni ovat pro gradu -tutkielman hallittavuuden ja laajuuden kannalta olleet hyödyllisiä, sillä pystyin syventymään sisäisiin motivaatiotekijöihin psykologisten perustarpeiden viitekehyksessä.

Tuloksissa tulee esiin niin autonomian, kyvykkyyden ja yhteenkuuluvuuden tarpeiden yhteys toisen korkeakoulututkinnon suorittamisen sisäiseen motivaatioon. Psykologisten perustarpeiden näkyminen sisäisessä motivaatiossa näyttäytyy yksilökohtaisena. Sisäisen motivaation yksilökohtaisuus näyttäytyy tuloksissa siten, että tutkielmassani esiin nousseet 31 sisäisen motivaation tekijää eivät näy kaikki yksilön motivaatiotekijöinä, vaan ne ovat tutkimusjoukossani esiintyviä tekijöitä. Ajattelen, että muitakin sisäisen motivaation tekijöitä toisen korkeakoulututkinnon suorittamiseen voi olla olemassa. Jos olisin tutkinut laajemmalla joukolta eri alojen opiskelijoita, niin sisäisen motivaation tekijät olisivat voineet olla erilaisia. Nyt haastateltavat opiskelivat yhteiskuntatieteitä ja oikeustieteitä, millä voi olla vaikutus tutkielmani tuloksiin.

Tutkielmani tulokset olisivat voineet muodostua eri tavalla, jos en olisi rajannut pois organismisen integraatio teorian motivaation sisäistymisprosessia ja säätelytyylejä. Niiden rajaaminen on yksi tutkielmani rajoitteista, koska se rajasi empiirisestä aineistostani pois motivaatiotekijät, jotka liittyvät autonomiseen motivaatioon, jolloin motivaatio on lähellä sisäistä motivaatiota ja on säätelytyyliltään sisäistynyt (Vasalampi 2018, 56–58). Valintani siis rajasi kaiken muun kuin analyysissä esiin nousseet sisäisen motivaation tekijät pois. Olennaista mielestäni on tiedostaa, että toisen korkeakoulututkinnon suorittamiseen voi motivoida muutkin tekijät, jotka eivät välttämättä ole täysin sisäisen motivaation muodostajia. Motivaatiossa voi esiintyä eri säätelytyylejä yhtä aikaa eli motivaatio voi esiintyä moninkertaisesti (Ryan & Deci 2020, 3). En huomioi tätä analyysissäni, joten se rajoittaa tuloksiani. Jatkotutkimusaiheena voisi tutkia sisäisen motivaation tekijöitä organismisen integraation

näkökulmasta keskittyen toista korkeakoulututkintoa suorittaviin. Se voisi tuoda laajempaa tietoa tutkinnon suorittamisen motivaatiosta.

Aikuiskoulutustuen lakkautus on astunut pro gradu -tutkielmani teon aikana voimaan 1.8.2024 alkaen (Valtioneuvosto 2024). Tutkielmaani osallistuneet suorittavat toista tutkintoa töiden ohella. Osa heistä kertoi hyödyntäneensä aikuiskoulutustukea. Heidän kokemuksissaan nousi esiin se, että aikuiskoulutustuki on mahdollistanut opiskelun. Yhteiskunnallinen keskustelu aikuiskoulutustuen hyödyllisyydestä etenkin sen käyttäjien kertomana on vahvistanut haastatteluissa esiin nousutta kokemusta. Esimerkiksi Helsingin Sanomissa julkaistussa artikkelissa Joel Lamberg kertoo aikuiskoulutustuen antaneen rohkeutta hakea opiskelemaan perhe-elämän keskellä (Nyroos 2024). Opetusalan ammattijärjestö OAJ:stä on kommentoitu aikuiskoulutustuen mahdollistaneen usean erityisopettajaksi pätevöitymisen ja kouluttautumisen (Nikkilä-Kiipula 2024).

Yhteiskunnassa on nähtävissä koulutuksen arvostuksen muutos. Koulutus on leikkausten kohteena sekä samaan aikaan korkeakouluille ja opiskelijoille annetaan painetta suoriutua tehokkaammin. Yliopisto-opiskelijat etenkin toista tutkintoa suorittaessaan näyttävät mielestäni olevan paineistettuja niin valtion, yliopiston, työelämän ja muun elämän toimesta. Koulusta pitäisi valmistua määräajassa, mutta aikaa opiskeluun voi olla haastavaa löytää töiden ohella. Tutkielmassani esiin nousee se, ettei todellista mahdollisuutta jäädä pelkästään opiskelijaksi toista tutkintoa suorittavilla ole, sillä taloudellista tukea opintojen suorittamiseen ei juurikaan saa. Eurostudent VIII (2023) tutkimuksessa tuodaan esiin ajatus siitä, että töiden ja opintojen yhdistäminen toista tutkintoa suorittaville voi olla ainoa vaihtoehto opiskelun mahdollistamiselle (Saari, Koivuranta & Nevalainen 2023, 44, 51). Nyt aikuiskoulutustuen lakkauttamisen myötä tukea on aiempaan verrattuna vähemmän tarjolla.

Tutkielmani tuo uutta tietoa sisäisestä motivaatiosta toisen korkeakoulututkinnon suorittamisessa, sillä nykyinen tutkimus on keskittynyt korkeakouluopiskeluun yleisesti. Toista tutkintoa suoritetaan muun muassa parempien työelämämahdollisuuksien, alan vaihdon ja oman mielenkiinnon vuoksi. Toisen korkeakoulututkinnon suorittaminen näyttäytyy siis välineenä vaikuttaa omaan elämään ja tehdä siitä itselle mielekkäämpää. Voisiko jopa ajatella toisen korkeakoulututkinnon suorittamisen pitkällä aikavälillä lisäävän tai mahdollistavan yksilön hyvinvointia, sillä se voi mahdollistaa pois pääsyn esimerkiksi omalle hyvinvoinnille huonoksi koetulta alalta sekä mahdollistaa psykologisten perustarpeiden tyydyttymisen

myös myöhemmin työelämässä esimerkiksi arvostusta saamalla ja oman osaamisen hyödyntämisen kautta. Jatkotutkimusta voisikin tehdä myös siitä, miten toisen korkeakoulututkinnon koetaan hyödyttävän työelämässä. Lisäksi voisi olla mielenkiintoista tutkia, miten sisäinen motivaatio kehittyy tai vaihtelee toisen tutkinnon suorittamisen aikana.

LÄHTEET

Chirkov, V., Ryan, R., Kim, Y. & Kaplan, U. (2003). Differentiating autonomy from individualism and independence: a self-determination theory perspective on internalization of cultural orientations and well-being. *Journal of personality and social psychology*, 84(1), 97-110. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.84.1.97>.

Deci, E. L. & Ryan R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01

Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2012). Motivation, personality, and development within embedded social contexts: An overview of self-determination theory. Teoksessa R. M. Ryan (toim.) *The Oxford handbook of human motivation*. (85-107). Oxford. Oxford University Press.

Di Domenico, S. I. & Ryan, R. M. (2017), The emerging neuroscience of intrinsic motivation: A new frontier in self-determination research. *Frontiers in human neuroscience*, 11, 145, 1-14. <https://doi.org/10.3389/fnhum.2017.00145>.

Dysvik, A., Kuvaas, B. & Gagné, M. (2013). An investigation of unique, synergistic and balanced relationships between basic psychological needs and intrinsic motivation. *Journal of applied social psychology*, 43(5), 1050-1064. <https://doi.org/10.1111/jasp.12068>.

Eskola, J. & Suoranta, J. (2000). Johdatus laadulliseen tutkimukseen (5. painos). Tampere. Vastapaino.

Faye, C. & Sharpe, D. (2008). Academic motivation in university: the role of basic psychological needs and identity formation. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 40(4), 189-199. <https://doi.org/10.1037/a0012858>.

Goldman, Z. W., Goodboy, A. K. & Weber, K. (2017). College students' psychological needs and intrinsic motivation to learn: An examination of self-determination theory. *Communication quarterly*, 65(2), 167-191. <https://doi.org/10.1080/01463373.2016.1215338>.

Harjunmaa, A. (2022). *Toimintatutkimus LORRi-menettelyn kehittämiseksi luokan sosio-emotionaalisesti turvallisen toimintaympäristön tukemiseksi* (Väitöskirja, Lapin yliopisto). (Acta electronica Universitatis Lapponiensis). <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-325-9>.

Heikkilä, A., Niemivirta, M., Nieminen, J., & Lonka, K. (2011). Interrelations among university students' approaches to learning, regulation of learning, and cognitive and attributional strategies: A person oriented approach. *Higher education*, 61(5), 513-529. <https://doi.org/10.1007/s10734-010-9346-2>.

Hirsijärvi, S. & Hurme, H. (2022). Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö (2. painos). Helsinki. Gaudeamus.

Holzer, J., Lüftenegger, M., Käser, U., Korlat, S., Pelikan, E., Schultze-Krumbholz, A., Spiel, C., Wachs, S. & Schober, B. (2021). Students' basic needs and well-being during the COVID-19 pandemic: a two-country study of basic psychological need satisfaction, intrinsic learning motivation, positive emotion and the moderating role of self-regulated learning. *International Journal of Psychology* 56(6), 843-852. <https://doi.org/10.1002/ijop.12763>.

Kaiser, L.-M., Großmann, N. & Wilde, M. (2020). The relationship between students' motivation and their perceived amount of basic psychological need satisfaction – a differentiated investigation of students' quality of motivation regarding biology. *International journal of science education*, 42(17), 2801-2812. <https://doi.org/10.1080/09500693.2020.1836690>.

Korhonen, V. & Portaankorva-Koivisto, P. (2021). Adult learners' career paths – from IT profession to education within two-year study programme in Finnish university context. *International Journal of Lifelong Education* 40(2), 142-154. <https://doi.org/10.1080/02601370.2021.1900939>.

Lintunen, T. (2017). Tunne- ja vuorovaikutusoppiminen yhteenkuuluvuuden tunteen ja motivation edistäjänä. Teoksessa K. Salmela-Aro & J.-E. Nurmi (toim.) *Mikä meitä liikuttaa: motivaatiopsykologian perusteet*. (178-191). Jyväskylä. PS-kustannus.

Liu, X. & Flick, R. (2019). The relationship among psychological need satisfaction, class engagement, and academic performance: evidence from China. *Journal of education for business*, 94(6), 409-417. <https://doi.org/10.1080/08832323.2018.1541855>.

- Manz, C. (1986). Self-leadership: Toward an expanded theory of self-influence process in organizations. *Academy of Management Review*, *11*(3), 585–600.
- Martela, F. & Jarenko, K. (2014). Sisäinen motivaatio: Tulevaisuuden työssä tuottavuus ja innostus kohtaavat. Helsinki. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta.
- Martela, F., Lehmus-Sun, A. Parker, P. D., Pessi, A. B. & Ryan, R. M. (2023). Needs and well-being across Europe: basic psychological needs are closely connected with well-being, meaning, and symptoms of depression in 27 European countries. *Social psychological & personality science*, *14*(5), 501-514. <https://doi.org/10.1177/19485506221113678>.
- Martela F. (2020). Self-determination theory. Teoksessa B. J. Carducci, C. A. Nave, J. S. Mio & R. Riggio (toim.) *The Wiley encyclopedia of personality and individual differences: volume I, models and theories*. (369-374). New Jersey. Wiley Blackwell.
- Martela, F. & Sheldon, K. M. (2019). Clarifying the concept of well-being: psychological need satisfaction as the common core connecting eudaimonic and subjective well-being. *Review of general psychology*, *23*(4), 458-474. <https://doi.org/10.1177/1089268019880886>.
- Martela, F. (2015). Valonöörit: Sisäisen motivation käsikirja. Helsinki. Gummerus.
- Mishra, A., Yousaf, A. & Amin, I. (2021). An attribute-based framework for students' motivation to join an HEI: a self-determination theory perspective. *International journal of educational management*, *35*(1), 201-215. <https://doi.org/10.1108/IJEM-06-2020-0281>.
- Määttä, K. & Uusiautti S. (2018). The psychology of study success in universities. London. Taylor & Francis.
- Määttä, K., Uusiautti, S. & Määttä, M. (2016). A story of an ideal study process. Teoksessa S. Uusiautti & K. Määttä (toim.) *The basics of caring research*. (91–102). Rotterdam. Sense publishers.
- Määttä, S., Palmu, I., Hankonen, N., Huhtiniemi, M., Lehtivuori, A., Martela, F., Polet, J., Sjöbolm, K., Stenius, M. & Vasalampi, K. (2023). Itsemäärämisteoria ymmärrettäväksi: pääteesit, suomennokset ja väärinkäsitysten oikaisua. *Psykologia*, *58*(4), 305–323.

Nalipay, M. J. N., King, R. B. & Cai, Y. (2020). Autonomy is equally important across East and West: testing the cross-cultural universality of self-determination theory. *Journal of adolescence*, 78(1), 67-72. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2019.12.009>.

Nikkilä-Kiipula, E. (3.5.2024). Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen huolettaa etenkin opetus- ja sotealan järjestöjä. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000010404101.html>

Nyroos, S. (29.6.2024). Lukiopudokas päätyi raksalta Nasan tutkijaksi. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/visio/art-2000010507098.html>.

Ojanen, M. (2022). Positiivinen psykologia (1st ebook edition, [2. uudistettu painos]). SAGA Egmont.

Puusa, A. & Juuti, P. (2020). Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Tallinna. Gaudeamus.

Puusa, A. (2011). Laadullisen aineiston analysointi. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.) Menetelmäviidakon raivaajat: Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. (114–125). Vantaa. Hansaprint Oy.

Rasskazova, E., Ivanova, T. & Sheldon, K. (2016). Comparing the effect of low-level and high-level worker need-satisfaction: A synthesis of the self-determination and Maslow need theories. *Motivation and emotion*, 40(4), 541–555. <https://doi.org/10.1007/s11031-016-9557-7>.

Razmyar, N. (3.8.2023). Ammatin vaihtaminen muuttuu erittäin vaikeaksi ilman aikuiskoulutustukea. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000009753511.html>

Remenick, L. & Bergman, M. (2021). Support for Working Students: Considerations for Higher Education Institutions. *The Journal of continuing higher education*, 69(1), 34-45. <https://doi.org/10.1080/07377363.2020.1777381>.

Roths, A., Lemos, M. S., & Gonçalves, T. (2022). The Influence of Students' Self-Determination and Personal Achievement Goals in Learning and Engagement: A Mediation Model for Traditional and Nontraditional Students. *Education sciences*, 12(6), 1-16. <https://doi.org/10.3390/educsci12060369>.

Rowe, A., Fitness, J. & Wood, L. (2015). University student and lecturer perceptions of positive emotions in learning. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 28(1), 1-20. <https://doi.org/10.1080/09518398.2013.847506>.

Ruusuvuori, J. & Nikander, P. (2017). Haastatteluaineiston litterointi. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander ja J. Ruusuvuori (toim.) *Tutkimushaastattelun käsikirja*. (427-444). Tampere. Vastapaino.

Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2020). Intrinsic and extrinsic motivation from a self-determination theory perspective: Definitions, theory, practices, and future directions. *Contemporary Educational Psychology* 61, 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2020.101860>.

Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development and well-being. *The American psychologist*, 55(1), 68-78. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>.

Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2017). Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs In Motivation, Development, and Wellness. New York: The Guildford Press. <https://doi.org/10.1521/978.14625/28806>.

Ryan, R. M., Deci, E. L., Vansteenkiste, M. & Soenens, B. (2021). Building a science of motivated persons: Self-determination theory's empirical approach to human experience and the regulation of behavior. *Motivation Science*, 7(2), 97-110. <https://doi.org/10.1037/mot0000194>.

Ryan, R. M., Duineveld, J. J., Di Domenico, S. I., Ryan, W. S., Steward, B. A. & Bradshaw, E. L. (2022). We know this much is (meta-analytically) true: a meta-review meta-analytic findings evaluating self-determination theory. *Psychological bulletin*, 148(11-12), 813-842. <https://doi.org/10.1037/bul0000385>.

Saari, J., Inkinen, A. & Jokila, S. (2021). Opiskelijoiden hakumotiivit ja valmennuskurssin käyminen: Eurostudent VII -tutkimuksen artikkelisarja. Helsinki. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-837-3>.

Saari, J., Koivuranta, S. & Nevalainen, E. (2023). Eurostudent VIII – opiskelijatutkimus 2022. Helsinki. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-988-2>.

Sanchez-Gelabert, A., Figueroa, M., & Elias, M. (2017). Working whilst studying in higher education: The impact of the economic crisis on academic and labour market success. *European journal of education*, 52(2), 232–245. <https://doi.org/10.1111/ejed.12212>.

Satonen, A. (31.7.2023). Aikuiskoulutustuen kustannukset ovat hyötyjä suuremmat, kirjoittaa työministeri Arto Satonen. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000009752807.html>

Summer, R., McCoy, M., Trujillo, I. & Rodriguez, E. (2023). Support for Working Students: Understanding the Impacts of Employment on Students' Lives. *Journal of College Students Retention: Research, Theory & Practice*, 1-24. <https://doi.org/10.1177/15210251221149209>.

Tilastokeskus (2024). Opiskelijoiden työllisyysaste kasvoi vuonna 2022 [tutkimusdata]. Stat.fi <https://stat.fi/julkaisu/clmeuqiwqo59u0avvloc4vpa4>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki. Tammi.

Uusitalo, A. & Korhonen, V. (2012). Aikuisena yliopistossa – elämänrakenteiden yhteys opintojen sujuvuuteen. Teoksessa V. Korhonen ja M. Mäkinen (toim). *Opiskelijat korkeakoulutuksen näyttämöillä*. (113-138). Tampere. Tampereen yliopistopaino.

Vallerand, R., Pelletier, L., Blais, M., Bière, N., Senécal, C. & Vallières, E. (1992). The academic motivation scale: A measure of intrinsic, extrinsic, and amotivation in education. *Educational and Psychological Measurement*, 52(4), 1003-1017. <https://doi.org/10.1177/0013164492052004025>.

Valtioneuvosto. (30.5.2024). Aikuiskoulutustuki, ammattitutkintostipendi ja vuorotteluvapaa lakkautetaan. <https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/aikuiskoulutustuki-ammattitutkintostipendi-ja-vuorotteluvapaa-lakkautetaan>

Valtioneuvosto. (2023). Vahva ja välittävä Suomi. *Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023*. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-763-8>.

Vanhanen-Nuutinen, L., Mäki, K. & Kotila, H. (2016). Työn ja opintojen yhdistäminen – opintojen aikainen työssäkäynti ammattikorkeakouluopiskelijoiden kokemana. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 18(2), 9-26.

Vansteenkiste, M., Ryan, R. M., & Soenens, B. (2020). Basic psychological need theory: Advancements, critical themes, and future directions. *Motivation and emotion*, 44(1), 1–31. <https://doi.org/10.1007/s11031-019-09818-1>.

Vasalampi, K. (2017). Itsemääräämisteoria. Teoksessa K. Salmela-Aro ja J.-E. Nurmi (toim.) *Mikä meitä liikuttaa: motivaatiopsykologian perusteet*. (54-65). Jyväskylä. PS-Kustannus.

Vilka, H. (2015). Tutki ja kehitä (4. uud. p.). Jyväskylä. PS-kustannus.

Walker, G. J., Yan, N. & Kono, S. (2020). Basic psychological need satisfaction and intrinsic motivation during leisure: A cross-cultural comparison. *Journal of leisure research*, 51(4), 489-510. <https://doi.org/10.1080/00222216.2020.1735973>.

Werner, K. M. & Milyavskaya, M. (2019). Motivation and self-regulation: The role of want-to motivation in the processes underlying self-regulation and self-control. *Social and personality psychology compass*, 13(1), 1-14. <https://doi.org/10.1111/spc3.12425>

LIITE 1 Haastattelurunko

Teemahaastattelu

Tausta

Ikä

Kerro työstäsi

Millaista työtä teet?

Mikä on työaikasi?

Kerro opiskelutaustastasi

Mitä olet opiskellut aikaisemmin? Koska valmistuit?

Mitä opiskelet nyt? Missä opiskelet?

Miten yhdistät työn ja opinnot?

Motivaatio

Millainen polku sinulla on ollut toisen tutkinnon suorittamiseen?

Mikä saa sinut suorittamaan toisen tutkinnon töiden ohella?

Mitä sisäinen motivaatio tarkoittaa sinulle?

Millainen sisäinen motivaatio sinulla on suorittaa toinen korkeakoulututkinto töiden ohella?

Mitkä asiat lisäävät motivaatiotasi?

Mitkä heikentävät?

Keskustellaan seuraavaksi teorian teemoista:

Autonomia (Toimitaan omasta tahdosta, mielenkiinnosta sekä omien valintojen mukaan.

Toimina on omien arvojen ja mielenkiinnon mukaista.)

Miten mahdollisuus toimia itsenäisesti tulee esiin opinnoissa?

Mikä opinnoissa kiinnostaa? (motivaation kanssa päällekkäinen)

Millä tavalla opiskeltava ala sopii arvomaailmaasi?

Kyvykkyys (Tunne omasta osaamisesta ja taitavuudesta.)

Millainen osaamisesi on opiskelemallasi alalla?

Miten osaamisesi on kehittynyt?

Mikä edistää osaamistasi?

Yhteenkuuluvuus (Tunne siitä, että on hyväksytty osa ryhmässä.)

Koetko yhteenkuuluvuutta opinnoissa? Kehen?

Vaikuttavatko muut opiskelijat opintojen suorittamiseen?

Miten perhe tai ystävät vaikuttavat opintojen suorittamiseen?

Tuleeko sinulle vielä jotain mieleen aiheesta?